

Riigikohtu 93. aastapäeva kaasuskonkurss

Parimate tööde kogumik

Konkursile laekus 116 tööd, millest 24 olid venekeelsed.

Kaasuskonkursi žürii oli 7-liikmeline. Žürii esimees oli **Jaak Luik** (riigikohtunik), žüriisse kuulusid veel **Viivi Tomson** (Tartu Ringkonnakohtu kohtunik), **Kristiina Laas** (Lõuna Ringkonnaprokuratuuri vanemprokurör), **Peeter Viirsalu** (vandeadvokaat advokaadibüroost Varul), **Alo Savi** (ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Jaan Poska Gümnaasiumis), **Heddi Lutterus** (Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna juhataja) ja **Priit Rajalo** (ERR-i ajakirjanik).

Sisukord

Konkursikaasuste tekstid	3
Hooldekodu kaasus	3
Õpihimulise koolipoisi kaasus	5
Kodune internetipiraatlus	7
9. klass	
Aljona Orlova. Казус о доме престарелых	9
Emili Õun. Kodune internetipiraatlus	13
Kristofer Turmen. Kodune internetipiraatlus	16
10. klass	
Maria Bambus. Hooldekodu kaasus	19
Anette Teesaar. Õpihimulise koolipoisi kaasus	23
Maksim Kašura. Домашнее Интернет-пиратство	26
11. klass	
Taavet Hermann. Hooldekodu kaasus	28
Kaivi Järvela. Hooldekodu kaasus	33
Kelly-Claudia Kimmer. Õpihimulise koolipoisi kaasus	38
12. klass	
Katarina Kiiver. Õpihimulise koolipoisi kaasus	42
Richard Reiles. Õpihimulise koolipoisi kaasus	45
Laura Kaar. Õpihimulise koolipoisi kaasus	48
Žürii eripreemia	
Timmu Tollimägi. Õpihimulise koolipoisi kaasus	52

Konkursikaasuste tekstid

Kaasus nr 1

Hooldekodu kaasus

Aino ja Kalevi peres kasvab kaks last – tütar Juta ja poeg Peeter. Peeter ei ole tegelikult nende bioloogiline laps. Peetri isa on Kalevi vend Sulev, kes pärast oma abikaasa surma hakkas tarvitama alkoholi ning ei saanud enam lapse kasvatamisega hakkama. Aino ja Kalev võtsid Peetri oma perre siis, kui poiss oli kaheaastane. Sellest ajast hakkasid lapse sidemed Suleviga nõrgenema ning pärast seda, kui Sulev autoõnnetuses hukkus, on Aino ja Kalev kasvatanud Peetrit nagu oma poega.

Kui lapsed on jõudnud varasesse teismeikka, tekivad Ainol ja Kalevil lahkkelid, mis lõppevad sellega, et Kalev kolib pere juurest ära. Lapsed jäävad elama Aino juurde. Kalev käib neid alguses tihedamini, hiljem harvemini vaatamas ning toob sünnipäevadeks ja jõuludeks lastele kingitusi, aga regulaarset elatist ei maksa. Ka Aino ei esita Kalevi vastu elatise nõuet, sest tema uhkus ei luba mehelt, kes oma pere maha jättis, enam midagi küsida. Kui lapsed saavad täiskasvanuks, katkeb nende suhtlus Kaleviga täielikult.

Peeter läheb ülikooli õppima infotehnoloogiat ja osaleb õpingute ajal ettevõtluskonkursil „Ajujaht“, mille ta võidab. Saadud auhinnaraha eest asutab ta oma ettevõtte, mis saab väga edukaks. Juta jääb gümnaasiumi viimases klassis lapseootele ja pärast kooli lõpetamist sünnib tal esimene laps, varsti ka teine ja kolmas. Juta elab koos laste ja elukaaslasega pisikeses üürikorteris. Kui Aino tervis halveneb, võtab Juta ema enda juurde elama. Nad kolivad suuremasse üürikorterisse, mille üüri aitab maksta Aino oma pensionist. Vanemaks jäädes halveneb Aino tervis veelgi, tema hooldamine muutub kodus järjest raskemaks ning Juta ja Peeter otsustavad panna ema hooldekodusse. Hooldekodu tasu maksab Peeter.

Kalev on elanud pärast Ainost lahutamist emalt päritud talus. Vanemaks saades otsustab ta talu kinkida oma tütrele Jutale, et see ei peaks enam üürikorteris elama. Juta võtab rõõmuga kingituse vastu ja kolib vanaema majja elama. Kalev asub ise elama lähedalasuvas alevis olevasse üürikorterisse. Ka Kalev haigestub ja ei saa enam üksi hakkama. Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja võtab ühendust nii Juta kui ka Peetriga ja teeb neile ettepaneku, et nad kas võtaksid Kalevi enda juurde elama või leiaksid talle koha mõnes hooldekodus.

Juta vastab, et tema ei saa isa enda juurde võtta, sest tal on kolm alaealist last ja ta ei oska haige vanainimese eest hoolitseda. Samuti ei ole tal hooldekodu tasu maksmiseks raha, kuna kasvatab nüüd lapsi üksi. Juta lisab veel, et kuna isa ei täitnud oma ülalpidamiskohustust laste vastu, siis ei ole õiglane, et lapsed peavad talle ülalpidamist andma.

Ka Peeter vastab sotsiaaltöötajale eitavalt – tema ei ole Kalevi bioloogiline laps, seega ei laiene talle perekonnaseaduses sätestatud ülalpidamiskohustus. Ka Kalev ise ei tunnistanud Peetrit oma lapseks, kinkides vanaema talu ainult Jutale.

Kalevi tervis halveneb veelgi ja kohalik omavalitsus paigutab ta hooldekodusse. Hooldekodu tasu arved saadab omavalitsus Peetrile ja Jutale, kes neid aga ei maksa. Kohalik omavalitsus pöördub seejärel kohtu poole nõudega mõista Peetrilt ja Jutalt välja hooldekodu tasu.

Kuidas peaks kohus sellise nõude lahendama?

Abistavad küsimused

Kas ja kellel on kohustus tasuda hooldekodu tasu?

Kas põhiseaduse § 27 kohustab Jutat ja Peetrit toetama Kalevit rahaliselt ja tema eest hoolitsema?

Milline tähendus on terminil „perekond“, kas Peeter ja Kalev kuuluvad ühte perekonda?

Kaasus nr 2

Õpiahimulise koolipoisi kaasus

Maksim on 17-aastane ja ta on kohaliku keskkooli 11. klassi õpilane. Maksim õpib klassis, mille õppekeeleks on vene keel.

Raha vähesusest tingituna on kohalik omavalitsus sunnitud järgmisest õppeaastast oma ainsa kooli keskkooliosa sulgema. Õpilaste arv keskkoolis on aasta-aastalt vähenenud ning eeldatavasti väheneb järgmise viie aasta jooksul veelgi. Seepärast otsustatakse keskkool muuta põhikooliks.

Keskkooliõpilastel tuleb oma haridustee jätkamiseks leida endale uus kool. Lähim keskharidust pakkuv kool asub naabervallas 15 km kaugusel. Selleks, et tagada oma piirkonna lastele keskhariduse kättesaadavus, otsustab kohalik omavalitsus hüvitada transpordikulud nendele õpilastele, kes hakkavad käima naabervallas asuvas gümnaasiumis.

Maksim tahab pärast keskkooli lõpetamist minna Peterburi ülikooli filosoofiat õppima. Ülikooli sissesaamiseks peab ta aga keskkooli lõpetama heade tulemustega. Naabervallas asuvas gümnaasiumis on õppekeeleks eesti keel. Maksim on aga alates 1. klassist õppinud koolis vene keeles. Eesti keelt on ta koolis õppinud küll võõrkeelena, kuid ei valda seda piisavalt hästi, et eestikeelse õppega koolis saavutada ülikooli sissesaamiseks vajalikke tulemusi. Pealegi on naabervalla gümnaasiumi varasemate aastate riigieksamite tulemused olnud Eesti keskmisest tunduvalt madalamad. Maksim ei ole seetõttu kindel, kas seal pakutakse ikka piisavalt head haridust, et ta ülikooli sisse saaks. Seetõttu tahab Maksim minna naabervalla gümnaasiumi asemel Tallinnasse või Narva venekeelsesse gümnaasiumisse. Probleem on aga selles, et Tallinnas koolis käimiseks peaks ta kolima Tallinnasse ja muretsema endale sinna elukoha, mille eest tuleb hakata üüri maksma. Lisaks on vaja veel ka söögiraha ja muude kulutustega arvestada. Narvas koolis käies saaks ta kodus edasi elada, kuid bussisõit kooli ja kodu vahel läheks ikkagi kulukaks.

Maksim pöördub abi saamiseks kohalikkude omavalitsusse ja taotleb rahalist toetust Tallinnas või Narvas venekeelses gümnaasiumis käimiseks. Ta viitab põhiseaduse §-le 37, tuues välja, et selle paragrahvi kohaselt peab riik tagama selle, et igal inimesel oleks võimalus haridust omandada. Kohalik omavalitsus keeldub Maksimile toetuse maksimisest. Keelduvat otsust on põhjendatud sellega, et kuna riik on viimastel aastatel järjepidevalt kärpinud kohalike omavalitsuste maksutuluseid ja samal ajal suurendanud nende kohustusi, siis on kohalikul omavalitsusel võimalik hüvitada oma õpilastele ainult geograafiliselt kõige lähemal asuvas koolis käimise transpordikulud. Sellega on kohaliku omavalitsuse arvates tagatud Maksimi õigus

omandada haridust. Kuna Maksim on alates 1. klassist õppinud koolis ka eesti keelt, siis peaks tema eesti keele oskus olema küll juba piisaval tasemel, et eestikeelses gümnaasiumis õpinguid jätkata. Kui Maksim otsustab minna mõnda teise kooli, siis peavad teda rahaliselt aitama tema vanemad. Kuna pere sissetulekud on väga väikesed, pole see paraku võimalik.

Maksim soovib vaidlustada kohaliku omavalitsuse otsust, millega talle keelduti maksmast rahalist toetust venekeelses gümnaasiumis käimise võimaldamiseks. Ta leiab, et sellega on rikutud tema õigust saada haridust, mis on sätestatud põhiseaduse §-s 37.

Abistavad küsimused

Kas Maksimi õigus saada haridust põhiseaduse § 37 kohaselt on tagatud, kui talle võimaldatakse käia naabervalla eestikeelses gümnaasiumis?

Kas riigil või kohaliku omavalitsuse üksusel on kohustus tagada Maksimile kooliskäimise võimalus tema enda valitud koolis? Kui jah, siis mida tuleb talle võimaldada?

Kaasus nr 3

Kodune internetipiraatlus

Liisi on 14-aastane tüdruk, kes elab oma vanematega Tallinnas suures paneelmajas. Tema trepikojas oli naabrite vahel selline kokkulepe, et esimesel korrusel elav Valdur sõlmib lepingu internetiteenusepakkujaga, kuid jagab internetiühendust ruuteriga terve trepikoja elanikele, kes siis Valdurile selle eest sularahas tasuvad. Selline korraldus toimus probleemideta seni, kuni ühel päeval koputasid Valduri uksele politseinikud, kellel oli kaasas kohtu määrus tema korteri läbiotsimiseks – nimelt oli politsei saanud Rootsi kolleegidelt info, et just Valdurile kuuluvalt IP-aadressilt oli internetti üles laetud lapspornot sisaldavaid videosid. Saades Valdurilt teada, et sama internetiühendust kasutavad veel mitmed teised trepikoja elanikud, hankisid politseinikud kiiresti läbiotsimismäärused ka teiste korterite läbiotsimiseks.

Viiendal korrusel elava Elfriide korterist leiti videokaamera ja palju lapspornot sisaldavaid materjale ning Elfriide võeti vahi alla. Samas olid aga politseinikud juba kaasa võtnud ka kõigi teiste elanike arvutid, sh Liisi oma, ning igaks juhuks otsustasid politseinikud ka need ekspertiisi saata, et kontrollida, kas ka seal leidub midagi ebaseaduslikku.

Ekspertiisi tulemusel selgus, et Liisi arvuti operatsioonisüsteem ja mitmed programmid ei olnud legaalselt ostetud, vaid internetist *torrent*-failidena alla laetud, samamoodi oli hangitud ka valdav osa arvuti kõvakettal olevatest filmidest ning muusikafailidest. Samuti tuvastati ekspertiisis, et kõik need failid olid Liisi arvutis kaustas, mille sisu oli sama süsteemi abil ka kõigile teistele torrentite allalaadijatele internetis kättesaadav. Selle info põhjal esitati Liisile süüdistus muusika- ja filmiteoste autorite varaliste õiguste rikkumises, mille eest võib karistada kuni 1200-eurose trahviga.

Samuti selgus, et Liisi oli lisaraha teenimiseks koolist vabal ajal sõpradele ja tuttavatele vahel fotograafiteenuseid pakkunud ning töötles kodus oma tehtud pilte programmiga *Photoshop*, mis oli samuti internetist ilma tasu maksmata alla laetud. Seetõttu esitati Liisile süüdistus ka arvutiprogrammi ebaseadusliku valdamise eest ärilisel eesmärgil, mille eest võib karistada rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

Lisaks sellele esitasid autorite esindajad Liisi vastu 4000 euro suuruse kahju hüvitamise nõude, sest just nii palju oleksid kõik arvutis olnud muusika- ja filmifailid poest ostes kokku maksma läinud.

Abistavad küsimused

Kas raskema kuriteo uurimise käigus juhuslikult saadud tõendeid peaks tohtima kasutada ka kergemate väärtegude ja kuritegude eest karistamisel?

Kas ja kuidas peaks karistama internetist teoste allalaadimise eest, mille puhul ei ole allalaadijal teada, kas faili on sinna üles riputanud autor ise või on tegemist autori teadmata kopeeritud failiga?

Kas hobikorras, kuid vahel selle eest raha saades, fotograafina tegutsemine ja piltide töötlemine on äriiline tegevus ja seetõttu peaks karistus ebaseadusliku arvutiprogrammi kasutamise eest olema karmim?

Kas autorite kahjutasunõue on põhjendatud ja tuleks rahuldada?

Казус о доме престарелых

Aljona Orlova, Kohtla-Järve Ühisgümnaasium
Juhendaja Julia Smirnova

*„Благоразумие отца есть самое действенное наставление для детей,,
Демокрит*

Отношения между родителями и детьми всегда рассматривали не только с точки зрения закона, но прежде всего, с моральной точки зрения. Еще древнегреческий философ Аристотель говорил, что человек должен лучше сам умереть с голоду, нежели видеть умирающими с голоду своих родителей. А другой философ, Платон утверждает, что родителям мы «должны уплатить самый первый, самый большой и самый древний долг, потому что все, что у человека есть, принадлежит тем, кто дал ему жизнь и взрастил его, и потому он должен сделать все, чтобы помочь им, во-первых - своим имуществом, во-вторых - лично, в-третьих - своей душой, отплачивая им старый долг за их заботы и труды, которые они вложили в него прежде, в дни его детства». Но, видимо, еще в Древней Греции понимали, что одних поучений мало. И поэтому уже тогда были законы, которые заставляли оказывать помощь своим родителям. Всякий, отказавшийся выполнить свой долг, терял гражданские права в Афинах, например. Значит всегда, к сожалению, были проблемы между детьми и родителями, которые существуют по сей день.

И в случае, который мы рассматриваем сегодня, также закон переплетается с моралью и совестью. Отношения между самыми родными людьми становятся непростыми, когда речь заходит об обязательствах и деньгах. И если никто не сомневается, что родители обязаны содержать и поддерживать своих детей, то о том, как дети должны заботиться о престарелых родителях, люди спорят. Начнем же наше судебное заседание с заявления социального работника:

«Мы живем в непростое время, когда люди даже самые священные свои обязанности пытаются передать государству. Они ждут, чтобы чужие люди сделали для их родителей то, что должны делать они сами. Стыдно сознавать, что мы вынуждены решать в суде дело о помощи старому и больному человеку. На эту помощь он имеет право и по закону и по совести. Да, Пэетер не является биологическим сыном Калева. Поэтому он может рассчитывать, что суд не обяжет его платить за содержание Калева в

доме престарелых. Но разве он забыл, что с 2-х лет до подросткового возраста Калев воспитывал его как родного, не делая разницы между ним и своей родной дочерью Ютой? Калев любил, воспитывал и обеспечивал его как родного сына. Даже когда Калев ушел из семьи, он продолжал приносить подарки и поддерживать Пеэтера материально. Мы можем считать отцом того, кто о нас заботится, хотя он не родной нам по крови. Калев и Пеэтер были семьей в тот момент, когда Пеэтер в этом нуждался. Теперь в этом нуждается Калев. То же самое можно сказать о Юте. Отец помогал ей в детстве, поддерживал ее. Теперь ее очередь. Если он не платил алименты регулярно, то в этом вина матери, которая из-за гордости не обращалась к Калеву. Гордости здесь было не место, она должна была сказать Калеву, что подарков недостаточно. Когда дети выросли, Калев потерял с ними связь. Не потому, что перестал заботиться о них, а потому, что не знал, что дети нуждаются в нем. Он считал, что взрослые дети не нуждаются в его опеке и справятся самостоятельно. Но он достаточно хороший отец. Он увидел, что Юта не может справиться с жизненными трудностями и пришел ей на помощь. Не стоит обижаться Пеэтеру, что Калев подарил хутор бабушки Юте. Она испытывает материальные трудности, а у Пеэтера – успешная фирма. Но он заменил Пеэтеру отца, когда тот в нем нуждался. Пеэтер не оказался в детском доме, он жил у родных людей. Поэтому моральные обязательства есть и у Пеэтера. Калев мог продать хутор своей матери, взять деньги себе и подумать о своем будущем. Но он подумал о будущем своей дочери и внуков, помог им. Так поступает хороший отец. Но Юта не смогла стать ему хорошей дочерью, не оценила его поступок. Было бы правильно отплатить за любовь, полученную в момент нужды, любовью тогда, когда она крайне необходима другому. Но Юте стоит платить не только любовью, она несет и материальные обязательства. Ведь по Конституции «Семья обязана заботиться о своих членах, нуждающихся в помощи.»

Просим суд обязать Юту частично оплачивать содержание отца в доме престарелых.

Адвокат Пеэтера:

Действительно Пеэтеру повезло, что его приняли в семью дядя и тетя. Дядя для него был родным человеком, а тетя нет. Но именно она воспитала и вырастила его, когда Калев ушел из семьи. Поэтому, по-настоящему родным человеком ему стала тетя Айно. Подарки приятно получать, но основные расходы по содержанию и воспитанию Петера несла тетя Айно. Именно с ней жил Пеэтер до того возраста, когда смог себя обеспечивать. Ее забота позволила ему получить образование и основать фирму. И разве можно назвать его неблагодарным? Он оплачивает ее содержание в доме

престарелых и для этого не понадобилось решение суда. Он это делает добровольно. Отношение Калева к Пеэтеру проявилось и в решении подарить хутор только Юте. Но этот хутор принадлежал бабушке Пеэтера, поэтому он бы хотел, чтобы часть хутора стала бы его собственностью. Все перечисленное дает право Пеэтеру отказаться содержать Калева в доме престарелых.

Адвокат Юты:

Юта находится в сложном материальном положении уже давно. Но, воспитывая детей, она не отказывалась помогать матери. Хотя та вносила часть денег на оплату квартиры, не это было главным. Главным была забота о матери. В дом престарелых Юта поместила мать лишь тогда, когда той стал нужен специальный уход. Так как у Юты свои дети, еще не взрослые, то она не может ухаживать за пожилым больным человеком. Именно поэтому она не может взять к себе Калева. Ему нужен специальный уход, который можно обеспечить лишь в доме престарелых. Трое детей нуждаются в ее заботе, они зависят от нее. Юта не хочет поступать как ее отец, которые не слишком их поддерживал. Она не считает, что чем-то обязана отцу, который их оставил. Она, конечно, благодарна отцу за хутор. Но хутор у Калева был давно, а подарил он его лишь потому, что не мог больше сам справляться с хозяйством. Она должна сделать выбор. Она делает выбор в пользу своих детей, у которых нет никого, кроме нее. Если она начнет оплачивать уход за отцом в доме престарелых, то лишит своих детей самого необходимого.

Судья.

Выслушав все стороны, я сделал вывод, что Юта и Пеэтер не считают Калева членом своей семьи. Возможно, сам Калев не дал им хороший пример в детстве и не показал им, что такое семья. Но мы не обсуждаем хорошие и плохие примеры. Пеэтер должен слушать свою совесть, но по закону он имеет право не платить деньги на содержание Калева. Он не был им усыновлен. Также мы не говорим о том, кого Калев любит больше.. Мы говорим о взаимных обязанностях членов семьи. Айно не требовала алиментов от Калева. Он не отказывался их платить. Поэтому мы не можем сказать, что он уклонялся от обязанностей родителя. Он подарил хутор Юте и та приняла подарок. Также как принимала подарки, когда была ребенком. Калев и Юта- родственники по крови, а значит Юта имеет обязательства перед Калевом. Сам он не обращался к суду за помощью, но обратился его представитель-социальный работник. Согласно статье 37 Конституции ЭР «Закон устанавливает защиту родителей и детей. Семья обязана заботиться о

своих членах, нуждающихся в помощи.» Поэтому суд обязывает Югу оплачивать частичное содержание своего отца в доме престарелых.

9. klass
II auhinnaline koht
Kodune internetipiraatlus

Emili Õun, Vinni-Pajusti Gümnaasium
Juhendaja Maie Nõmmik

Prokuröri seisukoht

Süüdistatav Liisi, kes on 14 aastat vana, on internetist alla laadinud arvuti operatsioonisüsteemi ja mitmeid programme. Samamoodi on ta alla laadinud ka valdava osa arvuti kõvakettal olevatest filmidest ja muusikafailidest, mis omakorda asusid kaustas, mille sisu oli kõigile teistele internetis allalaadijatele kättesaadav. Üldjuhul on füüsilistel isikutel lubatud teosest koopia tegemine isikliku kasutamise eesmärgil, Liisi muutis need aga kättesaadavaks ka teistele. Oma vanuse poolest oleks Liisi pidanud teadma, et internetist ei tohi tasu maksmata faile ega programme alla laadida. Olles arvutikasutaja, on süüdistatav ilmselt kokku puutunud internetilehekülgedega, kust on võimalik tasu eest osta endale operatsioonisüsteeme ning programme. Kuid vältimaks summade maksmist on süüdistatav otsinud leheküljed, kus ei pea nende programmide eest maksuma. Tema tegu vastab Autoriõiguse seaduse § 80 (audiovisuaalse teose, fonogrammi või arvutiprogrammi koopia levitamine autori loata ja autorile tasu maksmata) ning karistuseks tuleks määrata selle teo eest 100 (sada) trahviühikut. Lisaks tuleb Liisil hüvitada kahju autorite esindajatele summas 4000 (neli tuhat) eurot.

Samuti on süüdistatav lisaraha teenimiseks sõpradele ja tuttavatele fotograafiteenuseid pakkunud. Ta töötles kodus omatehtud pilte programmiga Photoshop, mis oli samuti internetist ilma tasu maksmata alla laetud. Kuna süüdistatav kasutas programmi Photoshop, mis on saadud tasu maksmata allalaadimise teel, ning töötles sellega pilte ja võttis selle eest raha, saab seda nimetada äriliseks tegevuseks. See tegu vastab kuriteokoosseisule, mis on sätestatud Karistusseadustikus § 221. Ta on kasutanud ebaseaduslikult saadud programmi isikliku kasu saamiseks st ärilisel eesmärgil. Nimetatud teo eest tuleb määrata rahaline karistus 1500 (tuhat viissada eurot).

Kaitsja seisukoht

Minu kaitsealust süüdistatakse Autoriõiguse seaduse § 80 järgi muusika - ja filmiteoste autorite varaliste õiguste rikkumises ning Karistusseadustiku § 221 kohaselt arvutiprogrammi ebaseaduslikus valdamises ja kasutamises ärilisel eesmärgil.

Esmalt käsitleksin süüdistust arvutiprogrammi Photoshop ebaseaduslikus valdamises ja kasutamises ärilisel eesmärgil. Antud süüteokoosseisu üheks tunnuseks on äriline eesmärk ehk kaubanduslik eesmärk. See tähendab programmi

koopia kasutamist pakkumise või müügi esemena kutsetegevuses. Ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammide ärilisel eesmärgil valdamine hõlmab eelkõige piraatkoopiade kasutamist majandustegevuses, sh äriühingu arvutites, selleks, et teenida kasumit. Kuna Liisi kasutas programmi Photoshop koopiat vaid vahel lisaraha teenimiseks sel viisil, et töötles nimetatud programmi abil sõpradele ja tuttavatele omatehtud pilte, ei saa tema tegevust nimetada äriliseks, sest summa, mida ta piltide töötlemise eest sai, oli minimaalne ning see tegevus leidis aset harva. Liisi eesmärk ei olnud selle rahaga ennast ära elatada ega kasumit teenida. Seega ei saa rääkida ärilisest eesmärgist selge kavatsusega kasumit teenida.

Subjektiiivsete tunnuste poolest eeldab käsitletav süüteo koosseis tahtlust. Kuid kõik tahtluse liigid eeldavad ka isiku teadmist sellest, et tegemist on autoriõigusega kaitstud arvutiprogrammiga. Liisi, olles vaid neljateistaastane, ei olnud teadlik sellest, et internetis avalikult kättesaadavaid programme pole lubatud arvutisse laadida, kuna allalaadimislehtedel ei ole sellekohast märget. Kuna Karistusseadustikus § 221 sätestatud süüteo koosseis puudub (tegemist ei olnud tahtlusega), ei saa Liisit programmi Photoshop kasutamise eest eelpool kirjeldatud viisil vastutusele võtta.

Teiseks käsitleksin süüdistust väärteo toimepanemises ehk Autoriõiguse seaduses § 80 kirjapandud autori varaliste õiguste rikkumises. Tõsi, Liisi arvuti operatsioonisüsteem ja mitmed programmid, samuti valdav osa arvuti kõvakettal olevatest filmidest ning muusikafailidest ei olnud legaalselt ostetud, vaid internetist alla laetud. Samuti olid kõik need failid arvutis kaustas, mille sisu oli kõigile teistele internetist allalaadijatele kättesaadav. Liisi ei olnud aga teadlik sellest, et faile ja programme, mis on internetis avalikult üles riputatud ja kõigile kättesaadavad, ei tohi endale arvutisse alla laadida ja et see tegu on karistatav. Samas ei saa seda talle ette heita, sest ta on veel väga noor ning neid internetilehekülgi, mis hoiatavad, et tasuta allalaadimine on süütegu ning et see on karistatav, on väga vähe. See probleem on suhteliselt uus ja seepärast pole autoriõiguse kaitse küsimustest koolis, ajakirjanduses jm veel palju räägitud.

Kui vaadelda seda tegu üldises plaanis, siis peaks eelpool nimetatud viisil autoriõiguste rikkumise eest karistada saama paljud inimesed, eriti noored, sest neil leidub arvutites faile ja/või programme, mis on internetist alla laetud selle eest tasu maksmata. Arvestada tuleb ka seda, et tõendid Liisi vastu saadi juhuslikult - hoopis teise ja raskema kuriteo uurimise käigus.

Kuna väärteona on karistatav nii tahtlik kui ettevaatamatu tegu, siis ei saa Liisi süüd välistada. Kuid siiski ei olnud ta oma ebaseaduslikust tegevusest teadlik ning tuleks korralikult järele mõelda, kas nii noore inimese karistamine sellise teo eest, millest ta isegi teadlik ei olnud, oleks õige lahendus.

Süüdistatav on uurimise käigus intellektuaalse omandi kaitsmise kohta kehtivatest seadustest teadlikuks saanud, seetõttu tunnistab ta oma süüd autorite varaliste õiguste rikkumises. Süüdistatava süü ei ole suur ning ta on nõus tasuma kannatanutele tekitatud varalise kahju.

Kohtuniku otsus

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 39 sätestab autori võõrandamatu õiguse oma loomingule. Riik kaitseb autori õigusi. Tänapäeval on intellektuaalse omandi kaitse probleemid seoses interneti ulatusliku levikuga muutunud üha aktuaalsemaks.

Karistusseadustiku § 221 sisuks on arvutiprogrammi ebaseaduslik füüsiline kasutamine või valdamine ärilisel eesmärgil. Otsuse tegemisel ei saa nõustuda prokuröriaga, sest antud teos puudub süüteokoosseis. Esmalt sellepärast, et süüdistatava tegevust ei saa pidada äriliseks, kuna ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammide ärilisel eesmärgil valdamine hõlmab eelkõige piraatkoopiade kasutamist majandustegevuses, mille eesmärgiks on teenida kasumit. Süüaluse eesmärk ei olnud teenida kasumit ning antud tegevus toimus mitteregulaarselt. Teiseks, süüalune ei olnud teadlik sellest, et tema tegevus on ebaseaduslik ning kriminaalkorras karistatav – seega puudub süüteokoosseisus nõutav tahtlus. Teisest küljest – 14 – aastane inimene vastutab oma tegude eest ja peaks huvi tundma seadustes kirjapandu, sealhulgas interneti kasutamise reeglite vastu.

Autoriõiguse seaduse § 80 järgi saab Liisit süüdistada autori või autoriõigusega kaasnevate õiguste omaja varaliste õiguste rikkumises. Süüdistatava arvutis olid internetist tasu maksmata alla laetud mitmed programmid, failid ja operatsioonisüsteem ning lisaks sellele olid kõik need failid kättesaadavad ka teistele internetist allalaadijatele. Siinkohal ei saa süüdistatav end õigustada seaduse mittetundmisega, sest see ei välista süüd. Süüdistatav on piisavalt vana, et osata lugeda ning märgata hoiatuskirjeid piraatluse ebaseaduslikkusest internetilehekülgedel. Loomulikult ei ole kõikidel internetilehekülgedel hoiatavat märget, kuid on selge, et süüdistatav on nendega oma elu jooksul kokku puutunud. Arvesse võttes eelpool mainitud kaalutlusi, lisaks seda, et süüdistatav tunnistab oma süüd, pealegi on ta alaealine ja ei ole varem seadust rikkunud, tuleb tal hüvitada kahju autorite esindajatele summas 4000 (neli tuhat) eurot. Kuna Liisil endal sissetulek puudub, peavad selle summa ära maksma vanemad. Liisil tuleb oma arvutist kõrvaldada kõik ebaseaduslikult allalaetud programmid, failid, operatsioonisüsteemid.

9. klass
III auhinnaline koht
Kodune internetipiraatlus

Kristofer Turmen, Tallinna Prantsuse Lütseum
Juhendaja Liis Reier

Liisi on 14-aastane tüdruk. Liisi kortermajas korraldati läbiotsimine selleks, et leida üles isik, kes oli interneti üles laadinud lapspornot sisaldavaid videoid. Läbiotsimise käigus leiti viiendal korrusel elava Elfriide korterist videokaamera ning lapspornot sisaldavat materjali. Kuna politsei oli kaasa võtnud kõigi elanike arvutid, otsustati ka need ekspertiisi saata, et kontrollida, kas ka nendes arvutites leidub midagi ebaseaduslikku. Liisi arvutist leiti ekspertiisi käigus ebaseaduslikul teel alla laetud arvutiprogramme, muusikat, filme ning ka Liisi arvuti operatsioonisüsteem ei olnud hangitud legaalselt. Liisile esitati süüdistus muusika- ja filmiteoste autorite varaliste õiguste rikkumises, mille eest võib karistada kuni 1200-eurose rahatraviga. Lisaks sellele esitati Liisile Karistusseadustiku § 222 alusel süüdistus arvutiprogrammi ebaseadusliku füüsilise kasutamise või valdamise eest ärilisel eesmärgil, mille eest karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega. Lisaks sellele esitasid autorite esindajad Liisi vastu 4000 euro suuruse kahju hüvitamise nõude.

Süüdistatava argumendid

Politseil oli tekkinud õigustatud kahtlus, et eelpool nimetatud kortermajast on üles laaditud lapspornot sisaldavaid videoid. Seetõttu hankisid uurijad kohtult korterite läbiotsimismäärused. Läbiotsimisel leiti Elfriide korterist lapspornot sisaldavaid videoid ning Elfriide võeti vahi alla. Ka teised arvutid otsustati ekspertiisi saata, kuid mitte eesmärgil leida lapspornot sisaldavaid videoid. Teised arvutid saadeti ekspertiisi põhjusega leida nendest arvutitest veel midagi ebaseaduslikku. Läbiotsimismäärusesse märgitakse seaduse järgi läbiotsimise eesmärk ja põhjendus. Antud juhul oli eesmärgiks leida lapspornot sisaldavat materjali ning võtta vastutusele isik, kes sellist materjali üles laadinud on. Läbiotsimise eesmärk on Karistusseadustiku § 91 alusel leida hoonest, ruumist, sõidukist või piiridega alalt asitõendina kasutatav või konfiskeeritav objekt, kriminaalasja lahendamiseks vajalik dokument, asi või isik või kuriteoga tekitatud kahju hüvitamiseks või konfiskeerimiseks arestitav vara või laip või tabada tagaotsitav. Antud juhul oli küll läbiotsimise eesmärk põhjendatud, kuid kui läbiotsimisel kogutud tõendeid ei kasutata sel eesmärgil, mis on nimetatud läbiotsimismääruses ning mille kohta on ka prokuratuur või kohus oma loa andnud, ei ole põhjendatud Liisi arvuti ekspertiisi saatmine. Uurijad on aga sõnaselgelt öelnud, et arvuti saadeti

ekspertiisi hoopis teisel eesmärgil. Seega ei tohiks kasutada Liisi arvutist leitud tõendeid kasutada uue väärteomenetluse algatamiseks.

Ekspertiisi käigus leiti arvutist ebaseaduslikul teel omandatud autoriõigustega kaitstud faile. Kuna aga torrent-faile kasutavad P2P (inglise keeles *Peer-to-Peer*, eesti keeles *partnervõrk*) programmid on vaikimisi seadistatud jagama allalaaditud faile ka teistega, ei pruukinud Liisi teada, et ta seda tegelikult teeb.

Uurimise käigus avastati ka, et Liisi oli tasu maksmata allalaadinud arvutiprogrammi nimega *Adobe Photoshop* ning kasutas seda selleks, et hobikorras väikese tasu eest sõprade fotosid töödelda. Tasuta allalaadimine võib aga ka tähendada seda, et tarkvarast oli alla laetud prooviversioon ning Liisi kasutas tarkvara 30-päevase litsentsiga prooviversiooni. Sel juhul ei ole kohaldatav Karistusseadustiku § 222, sest tegu ei olnud ebaseaduslikult reprodutseeritud arvutiprogrammiga.

Autorite esindajad esitasid ka Liisile kahjunõude suuruses 4000 eurot, kuid seda kahjutasunõuet ei tohiks esitada Liisile selles kohtumenetluses. Kahjutasunõude esitamiseks peavad autorite esindajad esitama Liisile eraldi süüdistuse ning seda nõuet ei saa rahuldada antud menetluse raames.

Prokuratuuri argumendid

Prokuratuur leiab, et arvuti ekspertiisi saatmine oli täiesti õigustatud. Uurijad on küll väitnud, et arvuti saadeti ekspertiisi, et teada saada, kas ka seal leidub midagi ebaseaduslikku, kuid see ei see ei tähenda, et uurijatel ei olnud kahtlust, et ka teistest arvutitest ei oldud üles laetud kõnealust materjali. Selline kahtlus oli igati õigustatud ning seetõttu saadeti ka arvuti ekspertiisi. Ekspertiisi käigus selgus, et Liisi arvutit on kasutatud ebaseaduslikult autoriõigustega teoste allalaadimiseks. Neid avastatud asjaolusid kasutati uue väärteomenetluse algatamiseks ning tõendid on kogutud igati seadust järgides.

Liisi on oma arvutisse torrent failidega alla laadinud mitmeid autoriõigusega kaitstud teoseid ning nimetatud teosed oli Liisi kättesaadavaks teinud ka teistele P2P võrgustiku kasutajatele. Autoriõiguse seaduse § 80 ning 85 järgi on tegu piraatkoopiatega. Liisi teadmatus kõnealuste failide jagamisel teistega ei ole põhjendatud, kuna partnervõrku kasutav tarkvara on selgelt vihjanud sellele, et allalaaditud faile jagatakse ka teistega. Vastavalt Karistusseadustiku § 222 ning 223 tuleb süüdistatavat karistada rahatrahvi või kuni kolmeaastase vangistusega.

Liisi oli ka oma arvutisse tasuta laadinud tarkvara *Adobe Photoshop*. Seda tarkvara kasutas ta raha teenimise eesmärgil, pakkudes oma sõpradele fotode töötlemist tasu eest. Seda käsitleb seadus kui ärilist eesmärki. Isegi kui tarkvarast

oli soetatud prooviversioon, ei tohi seda kasutada äriliseks tegevuseks. See on kirjas tarkvara litsentsilepingu 3. paragrahvis lõikes g. Selle litsentsilepinguga pidi Liisi nõustuma tarkvara paigaldamisel. Seega on rikutud litsentsilepingu tingimusi ning sellest lähtuvalt ka autorite õigusi. Hobikorras fotode töötlemisega tegelemiseks ning sellega raha teenimiseks on olemas ka vabavaralisi programme, kuid Liisi eelistas kasutada programmi *Adobe Photoshop*.

Lisaks prokuratuuri süüdistustele on autorite esindajad esitanud Liisile kahjunõude suuruses 4000 eurot. Kuna on rikutud Autoriõiguse seaduse § 13 sätestatud autorite õiguseid, on autoritel õigus nõuda kahjutasu. Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 25 kohaselt on igäühel õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Paragrahv 32 järgi on igäühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igäühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitus või selle suurus. Seega on autorite esindajate kahjutasunõue täiesti õigustatud ning tuleks rahuldada.

Kohtu otsus

Kohus mõistab Liisi süüdi autoriõigustega teoste ebaseadusliku reprodutseerimise ning levitamise eest ning määrab Liisile 1000-eurose rahatrahvi. Ei ole põhjendatud väide, et Liisi ei olnud teadlik, et ta ei jaga allalaaditud faile ka teistega, kuna failijagamistarkvara tegi selle piisavalt selgeks. Autorite õiguseid on rikutud ning süüdistus on igati tõendatud.

Arvuti ekspertiisi saatmine oli kohtu arvates seadusega kooskõlas ning ekspertiisi käigus avastatud tõendeid võib kasutada Liisi vastu uue menetluse alustamiseks. Uurijad ei olnud kindlad, kas kõik süüdlased on avastatud ning ekspertiisi saadeti ka teised arvutid.

Kohus mõistab Liisi õigeaks arvutiprogrammi ebaseaduslikus kasutamiseks ärilisel eesmärgil, kuna tegemist võis olla prooviversiooniga. Kui on ka rikutud tarkvara litsentsilepingu tingimusi, peavad Liisi vastu süüdistuse esitama tarkavartootjad. Antud menetluse see aga ei puutu ja süüdistus ei ole tõendatud. Karistusseadustiku § 222 ei ole kohaldatav.

Kohus leiab, et autorite esindajate kahjutasunõue tuleb esitada Liisile uue süüdistusena ning alustada tuleb uue menetlusega. Autorite esindajate kahjutasunõue ei kuulu selle menetluse alla ning kahjutasunõude rahuldamine otsustatakse juba uue kohtumenetluse käigus.

10. klass
I auhinnaline koht
Hooldekodu kaasus

Maria Bambus, Tallinna Prantsuse Lütseum
Juhendaja Lauri Bambus

Hageja esindaja pöördumine Tartu halduskohtus:

Austatud kohus, kohalik omavalitsus on sunnitud olnud pöörduma kohtusse nõuetega kodanike J. ja P. vastu, kes vaatamata hageja korduvatele meeldetuletustele ei ole nõustunud täitma neile Eesti Vabariigi põhiseaduse ning teiste õigusaktidega pandud kohustust. Nimelt ei täida J. ja P. neile põhiseaduse §-ga 27 sätestatud kohustust hoolitseda oma abivajava perekonnaliikme eest, kelleks on nende isa K. Olgu siinkohal kohe märgitud, et kodanik K. on praegu hageja poolt paigutatud hooldekodusse. Sotsiaalteenuste eest esitatud arved on edastatud maksmiseks kostjatele, kes aga ei ole arveid tasunud. Teenuse pakkuja (hooldekodu) esitatud arved on kooskõlas kehtivate õigusnormidega, sealhulgas sotsiaalhoolekande seaduse § 45 mõttega.

Lugupeetud kohus, lubage selgitada järgmisi asjaolusid, mille alusel on hageja leidnud, et hooldekodu poolt kostjatele esitatud nõue on õiguspärane ja tuleks pöörata sundtäitmisele.

Kodanik K. on eakas, halva tervise ning iseendaga mitte toime tulev inimene, kes vajab pidevalt teiste abi. On oluline märkida, et kodanik K. on kostjate J. ja P. isa, kes on neid lapsepõlves kasvatanud ning hoidnud suhet kostja J.-ga kuni viimaseni, kinkides tütrele ja lapselastele esivanemate maja. Oleme seisukohal, et tegemist oli perekondlike suhetega, mis ei ole katkenud ka praegu. Kuigi perekonna määratlus ei ole sõnaselgelt meie õigussüsteemis defineeritud, võib siiski väita, et perekond on lähedaste ja üksteisest sõltuvate isikute kooslus, kes jagavad teatud väärtusi, ressursse ja vastutust otsuste suhtes nagu ka kohustust üksteise suhtes. Täiendavalt põhiseaduse §-le 27 kohustab oma sugulasi ülal pidama ka perekonnaseaduse § 96. Tänapäevaks on kodanik K. olukorras, kus ta tõepoolest vajab ülalpidamist ning ta on ka ülalpidamist saama õigustatud isik (perekonnaseaduse § 97 p 3 mõistes). Isegi kui võtta arvesse, et kodanik K. ei olnud kostja P. bioloogiline isa, siis on leidnud kinnitust, et kostja P. kasvas K. ja viimase abikaasa kodanik A. peres, mida saame lugeda ikkagi perekonnaks. Sellist perekonda käsitleb ka perekonnaseaduse § 122 lg 3 (lapse kasvatamine kasuperekonnas). Kuigi P. ei olnud kodanikule K. kasupoeg *de jure* (laps anti kasuperesse hõimlaste kasvatada poolte kokkuleppel ning mitte haldusakti või kohtuotsusega), siis oli ta seda *de facto*. Seega saame väita, et perekondlikud

suhted kodaniku K. ning kostjate J. ja P. vahel eksisteerisid. Olgu lisatud, et kohe kindlasti ei saa perekondlikest suhetest distantseeruda kostja J., kes nagu juba eelpool sai öeldud, on oma isalt vastu võtnud ka elamispinna, kus täna kostja oma perega elab. Sellega on tõendatud, et jätkuvalt kehtivad sugulussuhted.

Võttes arvesse eeltoodud ajaolusid palub hageja mõista kostjatelt välja kulud, mis on tehtud kodanikule K. hooldekodus osutatud sotsiaalteenuse eest ning kohustada kostjaid, kui K. lapsi, tasuma ka edasiste sotsiaalteenuste eest või pakkuma ülalpidamist muul inimväärsel moel.

Kostjate ühisesindaja pöördumine Tartu halduskohtus:

Lugupeetud kohus, olles tutvunud hageja esitatud avalduste ja seisukohtadega peame vajalikus esitada täpsustavaid selgitusi, miks kostjad ei ole nõus hageja esitatud väidete ning nõuetega.

Austatud kohus, hageja on oma pöördumises väitnud, et kostjad ei täida neile põhiseaduse ja teiste Eestis kehtivate õigusaktidega pandud kohustust kanda hoolt oma abivajava pereliikme eest. Kuid paraku ei ole esitatud loos kõiki tahke piisavalt valgustatud. Eesti seadused ei määratle täna, mis on perekond, mistõttu perekonna mõistet on võimalik väga laialt tõlgendada. Eestis puudub ka ühiskondlik ja riiklik üksmeel perekonna olemuse suhtes. Nõustume, et kodanik K. on bioloogiline isa kodanikule J. ning kuni varajase teismelise eani kasuvanemaks ka kostjale P. Samas on teada, et tegelikult kasvatas lapsi üksinda kodaniku K. abikaasa A, kelle K. raskel ajal hülgas, andmata sealjuures hülgatud perele mis tahes abi (mida sätestasid varasemad õigusaktid ning mille põhimõtted on sätestatud kehtiva perekonnaseaduse §-s 16). Hageja on jätnud tähelepanuta, et põhiseaduse § 27 kohustab ka vanemaid oma lapsi kasvatama ning nende eest hoolt kandma, mida kodanik K. ei teinud. Kostjad seevastu on ühiselt täitnud oma kohustust kanda hoolt oma abivajava pereliikme eest ajal, mil seda abi vajab ema (kasuema), proua A. Olgu veel kord rõhutatud, et kodanik K. ei tundnud mingit lähedast huvi ei oma tütre J. ega ka vennapoja kodanik P. suhtes. Nii ei saa me väita, et tegemist oli perekondlike suhetega ei aastaid tagasi ega ka täna. Ka ei toeta vanemate abistamise kohustust perekonnaseaduse § 114, mis ütleb, et laps on kohustatud oma võimetele ja võimalustele vastavalt vanemaid abistama juhul, kui laps elab koos vanematega. Kodanik K. on aastaid elanud eraldi ning ei moodusta kostjatega ühist pere- ega leibkonda.

Austatud kohus, siinkohal sooviksime veel kord esitada kohtule ning hagejale täiendavaid selgitusi ka kostja J. osas. Nimelt kasvatab proua J. üksi kolme alaealist last ning hageja nõuded, millega soovitakse kohustuda kostjat tasuma hooldekodu poolt kodanikule K. osutatud sotsiaalteenuste eest esitatud arveid, ebaproportsionaalsed ning täitmisele pööramiseks võimatud. Põhiseaduse § 28

ütleb, et riik ning kohalik omavalitsus pakuvad erilist hoolt lasterikastele peredele. Erilist hoolt vajabki praegu kostja J. pere – tema kolm alaealist last. Ühtlasi peab märkima, et kostjal ei ole võimalik pidevat hooldust vajavat K.-d enda juurde võtta, sest ema ebapiisav tähelepanu lastele seaks ohtu alaealiste kasvatamise ning seeläbi ka nende sotsiaalse arengu. Teie loal sooviksime lisada, et põhiseaduse § 28 esimene lause ütleb, et Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse ja puuduse korral. Riigi ülesandeid täidab kohalik omavalitsus, kellele on sotsiaalhoolekande seaduse § 8 alusel pandud kohustus korraldada sotsiaalhoolekannet oma halduspiirkonnas elavatele isikutele. Üheks sotsiaalteenuseks on eakatele hooldamise pakkumine hoolekandeaasutuses (§ 10 p 6). Sama seaduse valguses peab kohalik omavalitsus tagama sotsiaalhoolekandeaasutustes elavatele eakatele turvalisuse, iseseisvuse, nende eraelu austamise ja võimaluse osaleda nende elukeskkonda ja tulevikku puudutavate otsuste tegemisel (§ 27 p 4).

Austatud kohus, kostja palub, et kohus jätaks rahuldamata hageja nõudmised kodanike J. ja P. suhtes, sest leiab, et hageja nõudmised on kostja P. osas täielikult põhjendamatud ning kostja J. suhtes mittetäidetavad. Kostjale J. esitatud nõue tasuda kodanikule K. hooldekodu poolt osutatud sotsiaalteenuste eest ei arvesta kostja materiaalset ja sotsiaalset olukorda.

Tartu halduskohtu põhjendused ja otsus:

Kohus, olles tutvunud osapoolte seisukohtade, esitatud dokumentide ning nõudmistega, leiab, et kohalik omavalitsus, kui hageja, on igati õigustatult käitunud kodaniku K. paigutamisel hooldekodusse. Sellega on hageja täitnud talle põhiseaduse §-ga 26 pandud kohustust sekkuda kodaniku K. perekonna- ja eraellu, viimase tervise ja õiguste kaitseks. Kohus leiab, et hageja pöördumine kohtusse on seaduspärane käik, sest põhiseaduse § 27 kohustab perekonda hoolitsema oma abivajavate liikmete eest. Samas ei leidnud kohtus piisavat tõendamist kostja P. ning kodaniku K. vaheline perekondlik suhe, mis kohustanuks kostjat tegema kodaniku K. suhtes ülalpidamiskulusid, sh tasuma hoolekandeaasutuse poolt sotsiaalteenuste eest. Perekond on sotsiaalne kooslus, mis on moodustunud läbi abielulise (kooselulise) suhte, veresuguluse või adopteerimise. Perekond esindab reeglina ühtset leibkonda, mis tugineb sotsiaalsetel, materiaalsetel ning psühholoogilistel suhetel. Ühtegi nimetatud sidet ei ole kodaniku K. ja kostja P. suhetes piisavalt tõendatud.

Kohus möönab, et vaatamata suhete ebastabiilsusele kostja J. ning kodaniku K. vahel, on bioloogiline sugulus perekonnaseaduse § 80 lg 1 ning § 84 lg 1 p 1 mõistes tõendatud. Samas on kohus seisukohal, et kostja J. sotsiaalne olukord ei võimalda tal praegusel ajal põhiseaduse §-s 27 esitatud kohustust (hoolitseda oma abivajava liikme eest) täita ega kodanikule K. piisavat sotsiaaltuge pakkuda.

Seepärast ei ole otstarbekas panna kostjale kohustust hageja esitatud nõudmisi täita, sest vastasel korral viiks see kodaniku K. olukorra halvenemiseni ning sotsiaalabi ja –teenuse katkemiseni.

Kohus leiab, et kodanik K.-l on kõiki asjaolusid arvesse võttes põhiseaduslik õigus riigi abile, mis on sätestatud põhiseaduse §-s 28. Kuna kodaniku K. ja tema perekonna võimalused toimetulekuks ei ole piisavad (sotsiaalhoolekande põhimõtte, mis on sätestatud sotsiaalhoolekande seaduse §-s 3 lg 1 p 3), siis on riigil, läbi omavalitsuse, kohustus sotsiaalhoolekannet korraldada (sotsiaalhoolekande seaduse § 5 lg 4, § 27). Seepärast on kohus seisukohal, et hageja peab leidma täiendavad sotsiaalhoolekande finantseerimise allikad (sotsiaalhoolekande seadus § 40), mida saab planeerida ka riigieelarvelistest vahenditest, kust eraldatakse abi üksi elavatele isikutele ja perekondadele puuduse korral (sotsiaalhoolekande seadus § 42 lg 3).

Eelöeldut arvestades kohus otsustab:

1. Lükata tagasi hageja nõuded kostjate vastu ning kohustada hagejal korraldada jätkuv hoolekanne kodanikule K. Hagejal tasuda hoolekandeesutuse esitatud arved ning muud K. hoolekandega seotud kulud.
2. Kostja P. suhtes mõista hageja nõuded tühisteks, sest ei leidnud põhjendatud olevat kohustada P.-d kandma hoolt kodaniku K. eest põhiseaduse § 27 ning teiste kehtivate õigusaktide alusel.
3. Kuigi põhiseaduse § 27, perekonnaseaduse § 96 ja teiste õigusaktide kohaselt lasub kostjal J. kohustus hoolitseda kodaniku K. eest, mõista hageja nõuded tühisteks kuni J. sotsiaalse olukorra paranemiseni. Olukorra paranemiseks võib pidada kodaniku J. piisavate sissetulekute ning elatusvahendite suurenemist leibkonnas, mis võimaldaksid osaliselt või täielikult korraldada ka kodaniku K. inimväärset ülalpidamist.

Otsuse peale on õigus apellatsioonikorras edasi kaevata või protestida Tartu Ringkonnakohtule 30 päeva jooksul alates kohtuotsuse kuulutamisele järgnevast päevast.

10. klass
II auhinnaline koht
Õpihimulise koolipoisi kaasus

Anette Teesaar, Tartu Tamme Gümnaasium
Juhendaja Marko Kuura

Maksim on 17-aastane venekeelse gümnaasiumi 11.klassi õpilane, kelle kool suletakse. Omavalitsus hüvitab naabervalla gümnaasiumisse minevate õpilaste kulutused, kuid Maksim et soovi sinna minna. Tema soovib minna Narva või Tallinna venekeelsesse gümnaasiumisse. Ta pöördus omavalitsuse poole sooviga, et hüvitataks tema kulutused teise linna gümnaasiumisse minekuks, kuid omavalitsus keeldus põhjendusega, et omavalitsuste maksutulused on kärbitud ning puuduvad rahalised ressursid Maksimi aitamiseks. Maksim pole sellega nõus ja pöördub kohtu poole, et see tühistaks omavalitsuse otsuse.

Maksimi esindaja seisukoht:

1. Maksim on õppinud venekeelses gümnaasiumis ja oleks loogiline jätk minna edasi õppima venekeelsesse gümnaasiumisse. Tuginedes PS p. 37`le peaks kõikidel õpilastel olema võimalus jätkata õpinguid venekeelses koolis, sest kui viia nõrga eesti keele tasemega lapse eesti kooli siis viib see alla antud kooli taseme. Eesti kool peaks võimaldama venekeelsetel kodanikel sel juhul eri õppeprogrammi. Maksim tunneb, et tema eesti keele tase pole piisav, et see kindlustaks tema hakkama saamist eestikeelses gümnaasiumis.
2. Leian, et kohaliku omavalitsuse otsus mitte maksta Maksimile toetust on tehtud kiirustades ja lähtunud on ainult majanduslikest huvidest, jättes arvestamata teisi olulisi nüansse.
3. Maksim tunneb, et tema kui õpilase õigust saada head haridust on rikutud, sest antud keskkooli varasemate riigieksamite tulemused on olnud tunduvalt madalamad Eesti keskmisest. Maksim on heade võimetega õpilane, kelle plaanidesse kuulub minek ülikooli. Nõrka keskkooli minnes vähenevad tema võimalused saada sisse Peterburis asuvasse ülikooli.
4. Me loodame, et omavalitsus võimaldab Maksimil jätkata õpinguid venekeelses gümnaasiumis, arvestades asjaolusid, et poisi enda vanemad ei saa õpinguid rahaliselt võimaldada. Nende sissetulekud on väga väiksed, väljastpoolt tuleva abita ei oleks Maksimil võimalik minna heasse gümnaasiumi Narva või Tallinna.

Omavalitsuse seisukoht:

5. Õpilastele tagatakse hariduse saamine geograafiliselt kodule kõige lähemal asuvas koolis. Seega ei saa väita, et siin on kuidagi rikunud Maksimi õigust saada haridust. Me ei võimalda rahaliste raskuste tõttu haridustee jätkamist Tallinna või Narva venekeelses gümnaasiumis, kuna need asuvad palju kaugemal.
6. Maksim peaks hakkama saama eestikeelses koolis, kuna ta on õppinud eesti keelt alates 1. klassist. Gümnaasiumisse kandideerivalt õpilaselt nõutakse eesti keele taset kategoriale C1. Tehes järeldusi neist faktidest, peaks olema kõikide venekeelsete põhikoolide lõpetajad suutelised alustama õpinguid eestikeelses gümnaasiumis või kutsekoolis. Integratsiooni toimimiseks on oluline, et venekeelse põhikooli lõpetajad jätkaksid oma haridusteed eesti keelses gümnaasiumis.
7. Alates 1. septembrist 2007.a on toimunud üleminek eestikeelsele aineõppele gümnaasiumiastmes. Üleminek oli järk-järguline ja alates 2011.aastast pidid kõik vene õppekeele koolide 10. klassi astujatest õppima eesti keeles vähemalt 60 % ainetest. Tuletame siinkohal meelde, et Maksim käis 2011.aastal 10.klassis ja seetõttu on ta saanud mitmeid aineid eesti keeles, mis veelkord kinnitavad, et tema eesti keele tase on piisav, et jätkata õpinguid eestikeelses gümnaasiumis.
8. Aastaks 2020 jääb Eestisse J. Aaviksoo sõnul 50-100 gümnaasiumi praeguse 220 asemel. Gümnaasiumide ümberkorraldus juba käib ja seda tehakse taseme järgi. Venekeelsetele gümnaasiumitele on ette heidetud, et sealsed õpilased ei ole piisavalt konkurentsivõimelised, seda just halbade õppematerjalide tõttu. Nad tunnevad end eesti ühiskonnas isoleeritult ega oska käituda. Nii on nad hakanud end tundma kodumaal võõrana. Kui ühendada eesti- ja vene keelt kõnelevad õpilased, tekivad ühised tutvusringkonnad ja sulandutakse ka kiiremini ühiskonda.

Kohtu otsus ja põhjused:

9. Kohus otsustas, et Maksimile on tagatud hariduse saamine naabervalla eestikeelses gümnaasiumis ja kohus ei vaidlusta kohaliku omavalitsuse otsust, kuna iga vald organiseerib enda rahalisi väljaminekuid ise. Valla elanikele peavad nad võimaldama erinevaid toetusi, töökohti, elamiskõlblike elutingimusi jne.
10. Eestis on gümnaasiumiharidus vabatahtlik ja seega peab iga inimene ise otsustama, mida ta peale põhikooli lõpetamist teeb. Antud juhtum on otsustanud Maksim jätkata õpinguid gümnaasiumis. Peale venekeelse gümnaasiumi ümberkorraldamist, kus Maksim käib, suunatakse kõik sealsed õpilased naabervalla eestikeelsesse gümnaasiumi, seega ei jää ükski keskharidust sooviv õpilane sellest ilma. Toimub ainult keskkonna vahetus, mille tulemusena saavad vene rahvusest kodanikud parema ettevalmistuse eesti ühiskonnas toimetulekuks.
11. Haridus- ja Teadusministeerium on sätestanud, et alates 2011/12 õppeaastast on kõigi Eesti gümnaasiumide õppekeel eesti keel. Hetkel on käimas 2012/13 õppeaasta. Lähtuvalt eelnevast, saab väita, et mõiste „venekeelne gümnaasium“ pole enam korrektne, kui õppekeeleks on eesti keel. Teoreetiliselt vastab Maksimi eesti keele tase kategoriale C1. Reaalsus näitab et venekeelse põhikooli

lõpetanud õpilase eesti keele tase harva rohkemale kui kategooriale B1, mis tähendab, et Maksimi eesti keele oskus on tugevam kui keskmisel venekeelse põhikooli lõpetanul.

12. Vald ei ole kohustatud Maksimile tagama majanduslikult võimalust minna Narva või Tallinna gümnaasiumisse sooviga edasi minna Peterburgi Ülikooli. Tuletades meelde, et vaid põhikool on kohustuslik, mille kättesaadavus on kõigile võimaldatud võimalikult kodu lähedal. Kui kodanik soovib minna võõrriiki ülikooli, mille õppekeeleks on võõrkeel, ei ole riigil ega omavalitsusel kohustust toetada võõrkeelses keskkoolis õppivat õpilast, et tema ettevalmistus oleks antud ülikooliks parem. Kodanik soovib minna võõrriiki ülikooli ja seega ta võtab endale kohustuse end ise ette valmistada, kasutades selle jaoks temale võimaldatavaid vahendeid, õppeasutust ja Eestis kehtivat õppekava.

10. klass
III auhinnaline koht
Домашнее Интернет-пиратство

Maksim Kašura, Tallinna Tõnismäe Reaalkool
Juhendaja Igor Kalakauskas

Для начала следует учесть, что, согласно правовым актам Эстонии, лицо признаётся виновным в совершении деяния, если оно обладает деликтоспособностью (т.е. если оно было вменяемо на момент совершения преступления и достигло 14-летнего возраста) и если отсутствуют предусмотренные настоящим разделом обстоятельства, исключающие вину. Значит, Лийзи можно признать виновной в принципе. Но это так, к слову...

Для начала надо решить, можно ли использовать случайно добытые в ходе исследования более тяжкого преступления доказательства при назначении наказаний за менее тяжкие проступки и преступления. На самом деле можно, т.к. уголовно-процессуальный Кодекс позволяет возбудить уголовное дело, если следователь, прокурор, суд или судья обнаружит признаки преступления (а уж полиция наверняка расскажет о своей находке прокурору) (раздел II, глава 8, статья 90). А следователь и суд вправе по находящимся в их производстве уголовным делам производить все следственные действия, предусмотренные настоящим Кодексом, а также требовать от должностных и иных лиц представления предметов и документов (раздел I, глава 4, статья 49). Так что доказательства использовать можно.

Затем нам надо выяснить, надо ли (и если да, то как) наказывать за загрузку из Интернета произведений, по поводу которых загрузчик не знает, помещены их файлы в Интернет самим автором или это скопированные без ведома автора файлы. Я уверен, что выяснить, загружены ли эти файлы в Интернет по воле либо против воли автора, не составит труда. Так что этим займётся полиция. Если автор не против того, что его продукция находится в свободном доступе, тогда Лийзи нельзя признавать виновной. А вот если автор люто гневается на подобное распространение его интеллектуальной собственности, то здесь уже надо наказывать. А вот каким должно быть наказание, нам подскажет статья №221 из уголовно-процессуального Кодекса. В ней сказано, что использование аудиовизуального произведения или звукозаписи произведения в личных целях с уклонением от уплаты вознаграждения, предусмотренного законом, наказывается денежным взысканием или тюремным заключением на срок до одного года. Если же те фильмы и музыка, которые находятся у Лийзи на

жёстком диске, имею цену, установленную правообладателями, то ей придётся здорово заплатить...

Потихоньку-помаленьку мы подобрались к третьему пункту. В нём нас спрашивают, являются ли действия в качестве фотографа и обработка фотографий в порядке хобби, а иногда и за деньги, коммерческой деятельностью, и должно ли быть поэтому наказание за незаконное использование компьютерной программы более строгим? Коммерческая деятельность - это система целенаправленных мероприятий, процедур и видов работ по обеспечению рентабельного функционирования объекта в условиях товарно-денежных отношений. Вид деятельности, ориентированный на получение дохода. Кажется, в случае Лийзи мы имеем именно товарно-денежных отношений, т.е. почти работа. Значит, коммерция! И да (тысяча чертей!), за это следует ужесточить наказание! На это прямо указывает статья 58 из любимого нами уголовно-процессуального Кодекса, в которой чёрным по белому написано, что корыстные побуждения отягчают наказание. А разве требование платы за работу, которую можно бесплатно сделать друзьям, - не корысть?!

И, наконец, последний вопрос: обосновано ли требование авторов о взыскании ущерба и следует ли его удовлетворить? Согласно всему выше сказанному, я пришёл к выводу, что требования авторов о взыскании ущерба вполне обоснованные и удовлетворить их следует обязательно.

Источники:

- http://www.riigikantselei.ee/arhiiv/rto/pae/2005/pae_nr17_06-12-2005.pdf
- <http://www.hot.ee/estonianlegislation/0301.htm>
- <http://www.hot.ee/estonianlegislation/0302.htm>

11. klass
I auhinnaline koht
Hooldekodu kaasus

Taavet Hermann, Tallinna Laagna Gümnaasium
Juhendaja Natalja Dovgan

Kohaliku omavalitsuse seisukoht

1. Perekond on vanemate ja nende laste, tihtipeale ka laiemas mõttes vere- või hõimusugulaste kooseluvorm. Antud juhul kuuluvad perekonda Aino ja Kalev, nende abielust sündinud tütar Juta ja perekonda kaheaastavanuselt võetud Peeter – Kalevi venna Sulevi poeg, keda peale tema isa surma kasvatati kui oma poega.
2. Perekond on võetud riikliku kaitse alla kõige kõrgemal tasandil – EV põhiseaduse §-d 26 ja 27 sätestavad pere- ja eraelu puutumatus põhimõtte ning vanemate õiguse ja kohustuse kasvatada oma lapsi ja nende eest hoolitseda, samuti perekonna kohustuse kanda hoolt oma abivajavate liikmete eest, mis kokkuvõttes ongi ülalpidamiskohustuse sisuks. Sellest tulenevalt sekkub riik perekonda puudutavates küsimustes alles siis, kui selleks tekib vajadus. Käesoleval juhul ei hoolitse Juta ja Peeter oma pere abivajava liikme eest.
3. Kalev lahkus perekonna juurest, kui lapsed olid varases teismelise eas. Kalev kasvas oma vennapoega sisuliselt 10 aastat.
4. Lapse ja vanema suhted on Eestis peamiselt reguleeritud perekonnaseaduses (PKS). Perekonnaseaduse § 82 kohaselt tulenevad vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused laste põlvnemisest, mis on kindlaks tehtud seaduses sätestatud korras. Perekonnaseaduse § 80 annab ka suguluse mõiste, kui üks isik põlvneb teisest, on nad otsejoones sugulased. Otsejoones sugulased on ülenejad ja alanejad. Ülenejad sugulased on vanemad ja nende eellased, alanejad sugulased on lapsed ja nende järglased
5. PKS § 96 järgi on kohustatud ülalpidamist andma täisealised esimese ja teise astme ülenejad ja alanejad sugulased. Sama seaduse kohaselt on ülalpidamist õigustatud saama lisaks lastele ka muu abivajav alaneja või üleneja sugulane, kes ei ole võimeline ennast ise ülal pidama. Sellest tulenevalt peavad Juta ja Peeter toetama Kalevit. Käesoleval juhul on Kalev paigutatud hooldekoduse, kuna oma tervisliku seisundi tõttu ei ole võimeline enda eest hoolitsema. Kohalik omavalitsus tegi ettepaneku Jutale ja Peetrile, et nad võtaksid Kalevi, kas enda juurde või maksaksid vabatahtlikult hooldekodu kulud. Lapsed ei olnud nõus võtma Kalevit enda juurde elama ega ka hooldekodu tasu maksma.
6. PKS § 105 lg 3 järgi täidavad mitu sama astme sugulast ülalpidamiskohustust osavõlgnikena. Iga osavõlgniku kohustuse suurus määratakse kindlaks võrdeliselt tema sissetuleku ja varalise seisundiga, arvestades ka tema ning

ülalpidamist saama õigustatud isiku vahelisi suhteid. Käesoleval juhul on nii Juta kui Peeter käsitletavad pere lastena. Peeter on edukas ja täiesti võimeline maksma Kalevi hooldekodu kulutusi. Juta elab isalt kingituseks saadud talus, tal on küll kolm alaealist last, kuid see ei vabasta teda Kalevi ülalpidamiskohustusest.

7. PKS § 101 lõige 1 kohaselt ei või igakuine elatis ühele lapsele olla väiksem kui pool Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammäära. Kuupalga alammäär on 2012.a 290 eurot. Sama põhimõtte kohaselt võib seda üle kanda ka abivajava täiskasvanu elatise maksmisele.
8. Kalev saab pensioni 350 eurot. Kulutused Kalevi ööpäevaringsele hoolekandeteenusele on kuus keskmiselt 450 eurot. Puudu jääva osa on seni maksnud kohalik omavalitsus.
9. Lähtudes eeltoodust kohalik omavalitsus palub Jutalt ja Peetrilt välja mõista puudu jääv osa elatusrahana Kalevi kasuks.

Juta esindaja seisukoht

- 1- Traditsiooniliselt saavad lapse ja vanema suhted alguse põlvnemisest. Juta on sündinud Kalevi ja Aino abielust. Antud asjas ei ole selle üle vaidlust. Juta on Kalevi tütar.
- 2- Perekonnaseaduse § 116 lg 1 kohaselt on vanematel oma laste suhtes võrdsed õigused ja kohustused, kui seadusest ei tulene teisiti. PKS § 116 lg 2 kohaselt on vanemal kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest. Vanema üks olulisemaid kohustusi on last ülal pidada. Kalev ei ole antud kohustust täitnud. Ta lahkus pere juurest ja ei ole sellest ajast lapsi rahaliselt toetanud. Küll tõi Kalev algselt kingitusi lastele, kuid rõhutan veelkord, et materiaalselt tuge ei ole Kalev andnud laste kasvatamiseks. Seda on tõendanud nii Aino, Juta kui ka Peeter.
- 3- Ülalpidamiskohustusest on võimalik vabaneda selles ulatuses, milles ta ei ole tema muid kohustusi ja varalist seisundit arvestades võimeline andma teisele isikule ülalpidamist, kahjustamata enese tavalist ülalpidamist. (PKS § 102 lg1). Jutal on ülalpidamisel kolm alaealist last, keda ta kasvatab üksi. Pere majanduslik olukord on raske.
- 4- Leiame, et Kalevi poolt kingitud talu ei oma antud juhul tähtsust. Juta pere elab talus, lapsed on seal harjunud elama. See on nende ainus elukoht. Talu müümine Kalevi ülalpidamiskulutuste katteks oleks ebaõiglane Juta perele.
- 5- Aino ja Kalevi peres kasvas ka Kalevi vennapoeg Peeter. Antud juhul saab ka Peetrit käsitleda pere lapsena. Mitme lapse puhul täidavad lapsed ülalpidamiskohustust koos. Iga lapse kohustuse suurus määratakse kindlaks võrdeliselt tema sissetuleku ja varalise seisundiga, arvestades ka tema ning ülalpidamist saama õigustatud isiku vahelisi suhteid. Peetril on edukas ettevõtte, sellest tulenevalt on temal suuremad võimalused Kalevit toetada.

vaidluse lahendamiseks pöörduda kohtusse elatise välja mõistmiseks. Antud juhul on hagi esitanud kohtule kohalik omavalitsus. Perekonnaseaduse mõtte kohaselt saab ülalpidamise kohustuse täitmist oma lastelt nõuda ülalpidamist vajav vanem, käesoleval juhul Kalev, mitte kohalik omavalitsus, kes on Kalevi paigutanud hooldekodusse. Sellest tulenevalt tuleb jätta hagi läbi vaatamata, sest hagi ei ole esitanud õige inimene. Kui Kalev soovib elatise välja mõistmist, peab ta ise esitama hagi kohtusse.

Juhul kui hagi oleks esitanud Kalev, siis kohtu seisukoht oleks järgmine:

Perekonnaseadus avab perekonna mõiste läbi erinevate institutsioonide nagu abielu, vanemate õigused ja kohustused, ülalpidamiskohustused. Üldiselt mõistetakse perekonna all üheskoos elavat paari, kes kasvatab ühiseid lapsi. Muudes seadustes – eelkõige sotsiaalabi saamist reguleerivates aktides on perekonna mõiste laiem ja perekonnana võidakse käsitleda ka abielus mitteolevaid koos elavaid vanemaid koos laste ja teiste pereliikmetega.

Põhiseaduse § 27 märgib, et perekond on kohustatud hoolitsema oma abivajavate liikmete eest. Kehtivas perekonnaseaduses on ülalpidamiskohustused perekonnas detailselt reguleeritud. Kehtivas perekonnaseaduses tuleneb ülalpidamiskohustus põlvnemisest ja seaduse kohaselt on kohustatud ülalpidamist andma täisealised esimese ja teise astme ülenejad ja alanejad sugulased. Ülalpidamist on õigustatud saama lisaks lastele ka muu abivajav alaneja või üleneja sugulane, kes ei ole võimeline ennast ülal pidama.

Peeter ei ole Kalevi üleneja ega alaneja sugulane. Peeter on kasvanud Aino ja Kalevi perekonnas alates 2-aasta vanuselt. Kohus möönab, et varem kehtinud perekonnaseaduses oli küll võimalik nõuda ülalpidamist, kui võõras-või kasuvanem kasvatab last vähemalt 10 aastat. Kehtiv seadus sellist regulatsiooni ette ei näe. Seega kohus leiab, et Peetril ei lasu Kalevi suhtes ülalpidamise kohustust.

Aino ja Kalevi abielust on sündinud tütar Juta, kellel lasub otsene kohustus oma abivajavat ülenejat sugulast, s.o isa Kalevit ülal pidada. Juta ülalpidamisel on kolm alaealist last, kuid see ei välista kohustust ülal pidada abivajavat täiskasvanut, s.o isa. Kohtul on õigus isik vabastada ülalpidamiskohustuse täitmisest, kui kohustuse täitmist on äärmiselt ebaõiglane nõuda. Juta leiab, et Kalev, kui õigustatud isik, on jämedalt rikkunud oma ülalpidamiskohustust ülalpidamiskohustuslase (Juta) vastu. Kalev ei pidanud peale pere juurest lahkumist lapsi üleval. Kohus nõustub antud väitega, kuid Kalev on osalenud alaealise lapse elust poole ajast lapse ülalpidamises. Seetõttu kohus leiab, et täies ulatuses ei ole alust Jutat vabastada ülalpidamiskohustusest.

Kohus leiab, et Kalevi kingitud talu tütar Jutale ei oma antud juhul tähtsust, sest omanik võib alati kinkida teisele oma vara ja kingi saajal ei lasu kohustust teha vastuteenet.

Perekonnaseadus annab § 102 lg 1 kohaselt võimaluse isikul vabaneda ülalpidamiskohustusest selles ulatuses, milles ta ei ole tema muid kohustusi ja varalist seisundit arvestades võimeline andma teisele isikule ülalpidamist, kahjustamata enese tavalist ülalpidamist. Sama paragrahvi lõige 2 annab võimaluse kohtul mõjuval põhjusel vähendada elatist. Kohus on veendunud, et Jutalt täies mahus elatise välja mõistmine kahjustab oluliselt tema varalist seisundit ja viiks Juta alaealised lapsed halvemasse olukorda. Sellest tulenevalt tuleb Jutalt välja mõista Kalevi kasuks elatis kolmandik puudu olevast hooldekodu tasust.

Põhiseaduse § 28 kohaselt on Eesti kodanikul õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Sellest tulenevalt Kalevi hooldekodu tasu puuduoleva summa, mida ei kata Jutalt väljamõistetud elatis, tuleb tasuda kohaliku omavalitsuse eelarvest.

11. klass
II auhinnaline koht
Hooldekodu kaasus

Kaivi Järvela, Tallinna Saksa Gümnaasium
Juhendaja Ulla Herkel

(näidendi vormis)

1.pilt

Tegevus toimub Maakohtus. Kohalik Omavalitsus (KOV) Y on esitanud Kohtule lagi kohustamaks solidaarvõlgnike Juta X ja PeeterX tasuma Hooldekodu kulud KOV-le. Perekond X on tulnud antud loos Kohtusse Kostjatena. Kaasuse faktilisteks asjaoludeks on :

- 1. Aino ja Kalev kooselust on sündinud ühine laps Juta.*
- 2. Kalevi vend Sulev ei saanud enda lapse kasvatamisega hakkama, sest pärast naise surma sattus alkoholismi kiiüsi.*
- 3. Sulevi alaealist poega Peetrit hakkasid kasvatama Aino ja Kalev.*
- 4. KOV loeb Kalevit, Ainot, Jutat ja Peetrit üheks perekonnaks.*
- 5. Perekond lõhustus, Kalev kolis pere juurest ära.*
- 6. Kalev on haigestunud ja ei saa üksi hakkama.*
- 7. KOV on teavitanud Kostjaid Kalevi olukorrast ja teinud ettepaneku Kalevi enda juurde elama võtmiseks või koha leidmiseks mõnes Hooldekodus.*
- 8. Kostjad on keeldunud Kalevi ülalpidamiskohustustest, mistõttu hageja esitab lagi kohtule.*

Kohtusaalis on tunda ärevust. Kohtunik siseneb saali. Osapooled tõusevad püsti. Kohtunik annab loa istuda ja teeb ettekande arutlusel olevast tsiviilasjast.

KOHTUNIK: Tänapäevase istungi teema on KOV Y nõude kohustamaks solidaarvõlgnike Juta X ja PeeterX tasuma Hooldekodu kulud KOV-le Y. Nõue põhineb tulevikus tekkival võlanõudel. Annan sõna Hageja esindajale.

KOVY jurist tõuseb püsti ja võtab oma paberid.

JURIST: Lp. Kohtunik! KOV Y on täna pöördunud nõudega kohtule lahendada Kalev X-i hooldamisega seonduv probleem. Nimelt ei ole Kalevi lapsed Juta ja Peeter täitnud lapse kohustust oma abivajajast vanema eest ega hoolitsenud haige isa eest. Seetõttu KOV on pidanud Kalevi Hooldekodusse paigutama. KOV leiab, et Kalevi lapsed on hoolduse rahalised kohustused lükanud kogukonna kanda. Kogukonna rahalised võimalused on aga piiratud. Tuginedes Perekonnaseadusest §96, mis sätestab ülalpidamiskohustuse ja Põhiseadusest §

27, mis kohustab hoolitsema abivajavate perekonna liikmete eest on KOV esitanud kohtule lahendamiseks hagi järgmiste nõuetega:

- 1) Kohustada Kostjaid panema Kalev Hooldekodusse
- 2) Tasuma Hooldekodu kulud

Juhul kui Kostjad keelduvad Kalevi paigaldamisest Hooldekodusse ja Hooldekodu kulude tasumisest, siis esitab KOV alternatiivnõudena ettepaneku võtta Kalev Kostja 1 või Kostja 2 juurde elama.

Jurist istub. Juta võtab välja taskuräti ja pühib pisaraid, mis voolavad mööda põski alla. Kohtunik annab sõna Kostjale 1 (Juta).

JUTA (nuuksudes) : See, et Kalev on seaduslikult minu isa, on tõendatud minu sünnitunnistusega. Kuid isa on olnud ta vaid paberite järgi, isana käitunud ta ei ole! Juba lapsena isa hülgas meie pere. Peale seda, kui isa lahkus, ei ole ta maksnud mulle elatisraha minu ülalpidamiseks ega osa võtnud minu kasvatamisest. *(nuuskab nina)*

Mul on endal ülal pidada 3 alaealist last. Olen üksikema. Kui mu ema haigestus ei tulnud ma toime tema hooldamise ja ülalpidamisega, kuidas ma siis veel isaga peaks tulema? Mul puuduvad võimalused, samuti teadmised ja oskused isa hooldamiseks. Mul ei ole ka raha isa Hooldekodu kulude tasumiseks. *(purskab lahinal nutma)*

KOHTUNIK: Rahunege!

JUTA (võtab ennast kokku) : Üks tuttava sõber, kes on jurist, rääkis mulle, et Põhiseaduse § 28-st tulenevalt lasterikkad pered on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all ja Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse korral. Kahjuks ei ole mul võimalik isegi tolle juristi poole pöörduda, et võtta ta endale kohtus esindajaks. Juristid on ju väga kallid ja mul ei ole küll ühtki lisa senti, et teda palgata! Sain temaga rääkides nii palju targemaks, et sain teada õigusest saada KOV abi isa Hooldekodusse paigutamisel ja hüvitamisel Hooldekodu tasu.

Juta istub. Rääkima hakkab kohtunik.

KOHTUNIK: Teil oleks olnud võimalus küsida riigilt tasuta õigusabi, riik tagab võimaluse vähekindlustatud kodanikele õigusabi saamiseks.

JUTA *(vastab ägedalt)*: Järelikult oleks mul õigus saada KOV-lt abi ka isa Hooldekodusse paigutamisel ja Hooldekodu tasu hüvitamisel?!

Kohtunik kuulab Juta ära ja annab sõna Kostja 2 (Peeter) esindajale. Tõuseb püsti hästi riietatud ja mainekas advokaadibüroo esindaja.

ADVOKAAT: Rõhutan, et Peetri bioloogilised vanemad ei ole Kalev ja Aino. Nad küll kasvatasid teda üles, kuid ei lapsendanud. Teiseks, pärast Kalevi ja Aino lahkuminekut, kui Peeter sai täisealiseks, katkes tal suhtlus Kaleviga täielikult. Kui ema Aino haigestus, siis Juta ei suutnud hoolitseda tema eest piisavalt. Seega Peetri kasuõde Juta ei tulnud enam ema Aino ülalpidamisega toime. Peeter otsustas Jutat aidata ja nad paigutasid Aino Hooldekodusse. Kuna Jutal ei olnud majanduslikult võimalik väljaminekuid selleks teha, siis otsustasid Peeter, et kannab Hooldekodu kulud. See näitab, et Peeter on oma sugulaste eest niigi juba palju hoolitsenud!

Peeter mõistab, et Kalev vajab abi, aga, kas tema peab jälle olema see aitaja?! Peetril on ka mingi taluvuspiir, ma palun sellega arvestada!

Kostja 2 on Kohtule esindanud kuludokumendid, mis näitavad, et ta tasub Aino Hooldekodu kulud, sest Aino on tõesti olnud perekonna eest. Sisuliselt on ta olnud Peetri kasuema, kuigi tegelikkuses ei ole ta isegi tema veresugulane. Kalevit Peeter oma perekonnaks ei pea, sest ta pole nii käitunud.

Pühib higi ja jätkab kõnet.

Lisaks, Peetri vanaemalt pärandina saadus talu kinkis Kalev oma tütrele Jutale. Peeter olles samuti lapselaps ei saanud sellest midagi. See on ka minu jaoks arusaamatu, sest see talu kuulus ju Peetri isale Sulevile ning ka Peeter oleks pidanud kuuluma pärijate ringi. Kuidas küll oli võimalik, et talu pärijaks oli vaid Kalev? See küsimus nõuaks veel eraldi pärandilahendamist kohtulikult.

Kõige tipuks pole Peetri onu Kalev teda kunagi oma lapseks tunnistanud ega lapsendanud. Seega pole nad perekond, vaid sugulased! PS§ 27 kohustab hoolitsema abivajavate perekonna liikmete eest, kuna seaduse järgi ei kuule Kalev ja Peeter ühte perekonda, siis antud § ei kohusta Peetrit Kalevi eest hoolt kandma. Täna tähelepanu eest!

Istub viisakalt, koputab paberitega vastu lauda ja vaatab targalt ringi. Kohtunik tänab Kostja2 esindajat. KOV jurist ütleb vahele.

JURIST: Nagu ma aru saan ei soovi kumbki Kostja tasuda Hooldekodu eest ega võtta Kalevit enda juurde. KOV Y jääb siiski oma seisukoha juurde, et tegemist on perekonnaga ja pooltel on kohustus tagada isa eest Hooldekodu kulud või ise hoolitsema tema eest.

KOHTUNIK: Aitäh! Oleme ära kuulanud mõlema poole argumendid antud kaasuses. Kohus läheb nüüd otsust langetama. Jätkame istungiga tunni pärast.

Kohtunik arvestab on oma otsuse langestamisel järgnevate asjaoludega:

1. Kalev on puudega ja ei tule iseseisvalt toime.

2. *KOV Y on tasunud Kalevi ülalpidamise ja hoolduse kulud.*
3. *Kalevi tütar on Kotjal Juta .*
4. *Kostja2 Peeter ei ole poeg, vaid vennapoeg.*
5. *Kotjal Juta on paljulapselise pere üksikema.*
6. *Kostja2 Peeter tasub Hooldekodu kulusid Aino eest.*

2.pilt

Kohtunik tuleb saali tagasi. Õhk on muutunud pingeliseks ja vaikseks. Juta on nukker ja vajunud oma mõttesse. Advokaat on kõige rahulikum, ta tegeleb vaikselt enda asjadega. Jurist lõpetab telefoniga oma sõnumi saatmise.

Kohtunik palub Hagejal ja Kostjatel tõusta ning alustab otsuse ette lugemisega.

KOHTUNIK: Tänase tsiviilasjas oli arutuse all KOV Y nõue Kostjate Juta X Ja Peeter X vastu Kalev X-i Hoolduskulude tasumiseks. Võttes aluseks faktilised asjaolud ja esitatud tõendid, on Kohus otsustanud jätta hagi rahuldamata, vabastada Kostja 1 ja Kostja 2 Hooldekodu tasu maksmisest ning jätta alternatiivnõue rahuldamata. Hagejal on õigus esitada appellatsioon Ringkonnakohtusse 30 päeva jooksul.

Juta rõõmustab, ta näole tuleb naeratus. Samuti on kohtu otsusega rahul advokaat. Ta surub Jutal kätt. Osapooled, peale Hageja esindaja, lahkuvad saalist rahulolevana. Kohtunik väsinud näoga ja läheb puhkama. KOV jurist asub kannatamatult tutvuma Kohtu kirjaliku argumentidega.

Kohtuniku kaalutlused otsuse langetamisel olid:

I Hooldekodu tasude maksmisest vabastamise põhjendused:

1. *Eesti Vabariigi põhiseaduse §28 lõikes 2 on sätestatud õigus saada puuduse korral riigilt abi. Nimetatud õigus on sotsiaalne põhiõigus, mis tuleneb PS § 10 nimetatud sotsiaalriigi ja inimväärikuse põhimõtetest. See tähendab, et tuleb luua võimalused neile haavatavatele üiskonnagruppidele, kes ei suuda ilma kõrvalise abita toime tulla.*
2. *PS § 28 lg 2 nimetab ühe alusena, millal isikul on õigus saada riigilt abi ning riigil kohustus talle abi anda, puudust. Puudust kannatada võivate isikute ringi PS ei piiritle.*
3. *PS § 28 lg 4 asetab lasterikkad pered ja puudega inimesed riigi ja kohaliku omavalitsuse erilise hoole alla. Loomulikult pole kellelgi õigus riigilt nõuda täiuslikku ülalpidamist. Kuid kui lastel puudub toit või mõõdukas riietus või kui puudega inimesed jäetakse abita saamise hooleks, siis on nende inimväärikust rikutud.*

Antud juhtumi korral peab riik tagama kaitse nii Jutale ja tema lastele kui ka puudega Kalevile.

4. Kui on olemas perekonnaliikmed, kellele võib panna PS § 27 lõikes 5 sätestatud kohustuse ja kui nad ei ole võimelised oma hädasolevate perekonnaliikmete, (antud juhul Kalevi) eest hoolitsema, siis ei saa ka KOV jätta ülalpidamiskohustust pereliikmete (Juta) kanda.

5. PS § 27 lg 5 kohustab perekonda hoolitsema oma abivajavate liikmete eest. Perekonnaliikmete ülalpidamiskohustused on reguleeritud perekonnaseadusega. Perekonnaseadus paneb abikaasale kohustuse ülal pidada abivajavat töövõimetut abikaasat ning abivajava töövõimetu vanema ülalpidamiskohustus on täiskasvanud lapsel ja ka võõras- ja kasulapsel on oma võõras- ja kasuvanema suhtes ülalpidamiskohustus.

Peeter ei ole kohustatud kandma Kalevi Hooldekodu kulutusi, kuna ei ole võimalik tuvastada Kalevi ja Peetri kuuluvust ühte perekonda. Kalev ei ole Peetri isa ega ei ole võimalik ka lugeda Kalevit Peetri võõrasisaks, kuna Kalev ei ole Peetrit oma vahenditest üleval pidanud.

6. PS § 28 lg 3, mis kohustab riiki soodustama hoolekannet vabatahtlikkuse ja omavalitsuse baasil. Seega leiab kohus, et KOV Y peab suutma lahendada Kalevi paigutamise hoolekandeesutusse.

7. Hooldekodu kulutused on võimalik katta Kalevi pensioni arvelt 85% ulatuses, lisaks eraldab riik riigieelarvest sihtotstarbelisi eraldisi tasandusfondi kaudu.

II Jätta rahuldamata alternatiivnõue, põhjendused:

1. PS § 28 lg 1 annab igäihele õiguse tervise kaitsele. Kuna Kalev on puudega isik ja ta ei tule iseseisvalt toime enda eest hoolitsemisega, on tal õigus saada paigaldatud hooldekande asutusse. Ta vajab pidevalt ravi ja hooldamist, seetõttu ei ole mõistlik kohustada Jutat võtma Kalev enda juurde elama. Hoolitsemine tema eest ööpäevaringselt ei võimaldaks Jutal käia tööl. Juta perekond jääks veel suuremasse majanduslikesse raskustesse ning KOV tuleks teha suuremaid kulutusi perekonna toetamiseks. Samuti puuduvad Jutal oskused oma isa tervise eest hoolitseda.

2. Kuna pole võimalik kindlaks teha, et Peeter oleks olnud Kalevi pere liige, siis puudub tal seadusest tulev kohustus Kalevi eest hoolitseda ja teda enda juurde elama võtta.

3. Kuna Jutal puudub võimalus Kalevi majutamiseks ja hooldamiseks ning Peetril puudub kohustus Kalevi hooldamiseks, siis ei saa kohus Hageja alternatiivnõuet rahuldada.

11. klass
III auhinnaline koht
Õpihimulise koolipoisi kaasus

Kelly-Claudia Kimmer
Juhendaja Ulla Herkel

Kohtuasi	Maksim X kaebus Kohaliku Omavalitsuse poolt tühistatud taotluse üldhariduse võimaldamiseks soovitud koolis ümber hindamiseks ning sellele positiivse kinnituse saamiseks
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

Maksimi (hageja) esindaja kohtukõne:

Lugupeetud kohtunik, kostja ning kõik kohtusaalis viibivad isikud! Mina olen Maksim X-i esindaja sellest kohtuhagis.

Maksim on 17-aastane väga õpihimuline koolipoiss. Tema tulevikueesmärgiks on saavutada edu Peterburi mainekas ülikoolis, õppides seal filosoofiat. Tema eesmärk selle saavutamiseks on lõpetada keskkool piisavalt heade tulemustega, et ülikooli sisse astuda. Saatusel olid aga omad plaanid. Maksimi keskkooli suleti õpilaste vähesuse pärast, sealhulgas ka venekeelne õppeklass.

See oli kohalikku kogukonda väga kurvastav sündmus. Kuna Põhiseaduses § 37 on kirjas: „Et teha haridus kättesaadavaks, peavad riik ja Kohalikud Omavalitsused (edaspidi KOV) ülal vajalikul arvul õppeasutusi“, tegi KOV südantsoojendava žesti ning asus hüvitama transpordikulusid neile, kes hakkasid käima naabervalla gümnaasiumis. Selles loos on aga siiski palju negatiivseid aspekte:

- 1) Minu Klient on õppinud 11 aastat venekeelse õppekeele klassis. Nüüd tuleb tal õpinguid jätkata eestikeelse õppekeele koolis. Seega võtaks temalt võimalus lõpetada gümnaasium sama heade tulemustega, mis oleks olnud venekeelses õppeasutuses, sest Maksim ei oska piisavalt hästi eesti keelt eestikeelses gümnaasiumis õppimiseks.
- 2) Samuti on üldsusele teada, et varasemate riigieksamite tulemused olid naabervalla koolil tunduvalt madalamad kui senisel gümnaasiumil.

Maksim on leidnud koolid, kus ta saaks vastavalt Gümnaasiumi riiklikule õppekavale jätkuvalt õppida 40% ulatuses õppekavast vene keeles ning millel on ka väga head õpitulemused. Ent need koolid asuksid Tallinnas või Narvas.

Tallinnas õppimisel oleks puuduseks liiga kõrged elamiskulud, Narvas õppimist takistaks aga igapäevase transpordi kulukus.

Maksim esitas KOV-ile palvekirja toetuse saamiseks õppimiseks Narvas. KOV vastas sellele taotlusele negatiivselt.

KOV keeldub toetuse väljaandmisest põhjusega: „Kuna riik on viimastel aastatel järjepidevalt kärpinud KOV-ide maksutuluseid ja samal ajal suurendanud nende kohustusi, siis on kohalikul omavalitsusel võimalik hüvitada oma õpilastele ainult geograafiliselt kõige lähemal asuvas koolis käimise transpordikulud.“

Seega tahab Hageja KOV-lt vastust järgnevatele küsimustele:

- Miks ei arvesta KOV venekeelse isiku erivajadusi õppel ja seadustab ta nii-öelda kohustuslikus korras eestikeelsesse gümnaasiumi, samas kui riik võimaldab isikutel õppida jätkuvalt 40% ulatuses õppekavast vene keeles ehk venekeelses gümnaasiumis?
- Kas tõesti on ühe õpilase kvaliteetse hariduse tagamise kulud siis nii suur väljaminek KOV-le, et see KOV-ile üle jõu käib?

Hageja soovib, et KOV hüvitaks Maksimi transpordikulud Narva gümnaasiumis õppimiseks, et Maksim saaks parima võimaliku hariduse kui põhiseadusliku õiguse.

Loodan, et see hagi muudab üleestiliste KOV-de ja ka riigi vaatepunkti Eesti hariduse üle, tuues KOV-ed personaalsemalt inimestele huvide juurde.

Kohaliku Omavalitsuse (Kostja) esindaja argumendid:

Lugupeetud kohtunik, hageja ning kõik saalis viibivad isikud!

2010. aastal viis Haridus- ja Teadusministeerium ellu seadusemuudatuse, mille eesmärk oli meie üldhariduse kvaliteedi hoidmine ja tõstmine. Riiklik gümnaasiumiseadus annab õppekorralduse osas senisest suurema otsustusõiguse koolile ja õpilasele haridusvaldkonna kujundamiseks. Kohaliku keskkooli õpilaste arv ei vastanud kehtestatud miinimummääradele, seega ei olnud Kohalikul Omavalitsusel keskkooli pidamiseks enam piisavalt vahendeid. Väikeses gümnaasiumis ei ole ilma suurte lisakuludeta võimalik rakendada uut riiklikku õppekava, sest aineõpetaja ei saa täiskoormusega tööd. Kooli pidamine ostuks samuti liiga kulukaks. Kuna otsus kooli sulgemisest oli edasilükkamatu, siis ei olnud võimalik ka gümnaasiumiõpilaste, v.a. abiturientide gümnaasiumi lõpetamine. Seadusest tulevate kohustuste tagamiseks otsustas KOV hüvitada naabervalda keskkooli sõitvate valda registreeritud õpilastele kõik transpordikulud.

Maksimi esitatud taotlusele saada haridust väljaspool KOVi pakutud lahendusele vastati negatiivselt, põhjendustega:

- 1) KOV on küll kohustatud tagama valda registreeritud elanikele vajalikul määral õppeasutusi, kuid ei ole kohustatud tagama just antud isikule sobivamat üldharidust. Maksimile on võimaldatud saada üldharidus antud juhul geograafiliselt lähimas koolis naabervallas, kuna hüvitatud transpordikulud oleksid vallale sealjuures jõukohased.
- 2) Maksim soovis saada taotluses toetust elamiskuludeks Tallinnas või transpordikuludeks Narvas. Taotluse negatiivse otsuse põhjuseks oli KOV eelarvesse mittemahtumine. Seoses riigieelarve vähendamisega on kärbitud ka KOV eelarveid ning suurendatud kohustusi.
- 3) Eesti Vabariigis on gümnaasiumi õppimine vabatahtlik, seega leiab iga õpilane endale ise, vastavalt oma võimetele ja vajadustele, õppeasutuse.
- 4) Põhjendus, et statistika põhjal pole naabervalla gümnaasiumi riigieksamite tulemuste piisavalt heal tasemel, ei räägi veel sellest, et üksik õpilane ei võiks saada samas koolis õppides häid õpitulemusi. Statistika koostatakse suurel arvul erinevate riigieksamite tulemustest ning sellest ei saa teha üldistust, et kool ei paku võimalust tasemel haridusele.
- 5) Põhiseadus § 12. seisab, et kõik on seaduse ees võrdsed. Sellest tulenevalt peaks KOV Maksimi taotluse vastuvõtmisel ning kulude hüvitamisel, võtma vastu kõikide kohaliku keskkooli suletud gümnaasiumiosa õpilaste taotlused ning hüvitama samuti ka nende kulud parema üldhariduse saamisel. Selliseid meetmed nõuaksid KOV-lt aga tunduvalt kohalike maksude suurendamise, mis jällegi tekitaks ebaõiglust vallaelanike suhtes.

Seega ei leia KOV oma tegudes seaduse vastu eksimist ning sellega vastuollu minekut.

Olles siiski huvitatud oma kogukonna parimast käekäigust ning lähtudes konkreetse piirkonna eripärast, pakub KOV alternatiivlahendusena Maksimile eesti keele kursuste hüvitamist kogu õppeaasta vältel 60 tunni piires.

KOHTU RESOLUTSIOON:

1. Jätta Maksim X (ik. XXXXXXXXX) kaebus rahuldamata.
2. Jätta muutmata Maksim X-i KOV-le esitatud taotluse lõplik otsus.

Asjaolud ja menetluse käik:

Olles kuulunud ära Hageja ning Kostja argumendid, menetles kohus läbi asitõendid:

1. KOV arvelduskontode menetlemine. Piirkonna gümnaasiumi sulgemine KOV poolt oli õigustatud ning kõrvalvalda õppima suunduvate õpilaste, k.a.

Maksim X, transpordikulude hüvitamine kooskõlas. Kohus ei leidnud ühtegi õigusrikkumist KOV poolt.

2. KOV poolt kohtule esitatud originaaltaotlus Maksim X poolt KOV-le. Kohus ei tuvastanud taotluses esitatud andmete rikkumisi.

Kohus otsustas jätta Maksim X-i kaebus rahuldamata, lähtudes mõlema poole argumentidest ja Eesti Vabariigi põhiseadusest.

Kohtuotsuse põhjendus:

1. Maksimi põhiargumendiks oli venekeelsete õpilaste õigus õppida Eesti Vabariigis vene õppekeelega gümnaasiumis (s.t. 40% õppeprogrammist vene keeles). See, et KOV ei arvestanud venekeelsete õpilaste eripäraga ning oli nõus rahastama transporti vaid lähimasse eestikeelsesse gümnaasiumisse, kuid samas polnud nõus rahastama transporti venekeelsesse gümnaasiumi õppima asumiseks, tundus Hagejale Põhiseaduslike õiguste rikkumisena. Eesti Vabariigis on kohustuslikuks vaid põhiharidus, gümnaasium on vabatahtlik ning iga õpilane leiab endale sobivaima õppeasutuse ise. Seega ei leidnud kohus KOV tegevuses rikkumisi.
2. Maksim X-i poolt KOV-ile esitatud taotluses oli peamiseks põhjenduseks toodud naabervalla eelneva aasta riigieksamite ebapiisavad tulemused, eeldades sellega kooli halba õppekvaliteeti. Kuna Maksim X-l ei olnud taotluses ega kohtupidamise käigus näidata ette tõendeid naabervalla kooli halvast õppekvaliteedist, ei leidnud Kohus seaduserikkumisi taotluse tagasilükkamises KOV-i poolt.
3. Arvestades siiski asjaolu, et Maksim X-i puhul on tegemist venekeelses õppeklassis õppinud isikuga, keda võib käsitleda kui erivajadustega õpilast, otsustas KOV pakkuda Maksim X-le eesti keele kursuste hüvitamist 60 akadeemilise tunni ulatuses. Seega leiab kohus, et Maksimile on tulnud vastu parimal võimalikul viisil ning KOV pole oma tegevusega Maksimi huve kahjutanud.

12. klass
I auhinnaline koht
Õpihimulise koolipoisi kaasus

Katarina Kiiver, Hugo Treffneri gümnaasium
Juhendaja: Aare Ristikivi

Halduskohus. Saali siseneb kohtunik, palub ruumisolijatel istet võtta ning kuulutab istungi avatuks. Tema sõnade kohaselt kuulatakse algul ära hageja, seejärel kostja esindaja pöördumine, mille põhjal langetatakse hiljem otsus.

Hageja esindaja pöördumine:

"Austatud kohus, esmalt pean märkima, et tekkinud olukord on äärmiselt kahetsusväärne. Esitan oma kõne, tuginedes Põhiseaduse paragrahvile 13, mis ütleb, et igal inimesel on õigus seaduse kaitsele ning Põhiseaduse paragrahvile 37, mis ütleb, et igal inimesel on õigus omandada haridust. Esitan järgnevalt enda argumendid.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §6 lg 1 kohaselt peavad Eestis olema kõigile tagatud võrdsed võimalused õppimiseks. Kuna minu kaitsealune on esimesest klassist alates õppinud vene keeles ning järsk üleminek gümnaasiumi viimases klassis võõrkeelsele õppele ja teistsugusele õppekavale pärsiks oluliselt tema konkurentsivõimet saada sisse Venemaa ülikooli, siis leian, et antud juhul on Maksim võrreldes eestikeelse gümnaasiumi lõpetanud eestlastega ebavõrdses olukorras – viimastel on pärast kooli lõpetamist palju lihtsam pääseda sisse emakeelsesse kõrgkooli. Eestikeelse õppekeelega kool ei suuda võimaldada Maksimile haridust tema emakeeles.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sama paragrahvi teine lõige ütleb, et haridussüsteemi juhtimine peab lähtuma põhimõttest, et otsuseid langetatakse õppijast lähtuvalt ning teda kaasates, misjuures peab viimasele jääma ka valikuvabadus. Antud juhul aga langetas kohalik omavalitsus otsuse kooli sulgemise ning õpilaste haridustee jätkamise kohta omavalitsuselt, õpilasi otsustamisse kaasamata.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §46 lg 2 kohaselt võib Maksimi nimetada ka haridusliku erivajadusega õpilaseks (kooli õppekeele ebapiisav valdamine). See toob vajaduse teha kooliprogrammis individuaalselt muudatusi ja kohandusi. Kuna see pole eestikeelsele koolile antud juhul võimetekohane, on ainuõigeks valikuks Maksimi emakeelne, venekeelne gümnaasium. Paragrahvi 49 kolmas lõige ütleb aga selgesõnaliselt, et haridusliku erivajadusega õpilasele tuleb kohaliku omavalitsuse poolt hüvitada kõik transpordikulutused sobiva koolini.

Et kohalik omavalitsus otsustas kooli gümnaasiumiosa sulgeda, jääb vallal eelarvest raha üle, sest ära jäävad mitmed kooliga seotud kulutused, nagu näiteks õppematerjalide ja lisa-majanduskulude (vesi, elekter) peale kuluv raha. Seega pole valla väide, justkui poleks piisavalt raha, tõsiseltvõetav.

Kuna varasematel aastatel pole Eestis sulgetud niimoodi ühtegi gümnaasiumiosa, et seal õppivad õpilased peaksid jätkama haridusteed muus keeles või teistsuguse õppekavaga, siis tekkis Maksimil õigustatud ootus, mille kohaselt on igäihel õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatud seadus jääb kehtima. Seega polnud Maksim ette valmistunud võõrkeelseks õppeks ja teistsuguseks õppekavaks.

Kõike eelnevat silmas pidades nõuan, et kohalik omavalitsus hüvitaks Maksimile koolitranspordiga seotud kulutused Narva täies ulatuses."

Kostja esindaja pöördumine:

"Lugupeetud kohus, olles ära kuulanud vastaspoole advokaadi kõne, esitan omalt poolt mitmeid vastuargumente.

1) Maksim pöördus kohtusse, teatades, et rikutud on Põhiseaduse § 37 – igäihel on õigus saada haridust. Vaidlen sellele vastu, sest kõne all olev seaduse paragrahv on täidetud – vald on nõus hüvitama transpordikuluseid lähima gümnaasiumini, seega on Maksimil võimalus saada haridust. Ei ole mõeldav, et saaksime lubada raha tagasi maksmist ka kaugemale – selleks ei ole eelarvest piisavalt raha võtta.

2) Kuigi on tõsi, et seoses gümnaasiumiosa sulgemisega jäävad ära mitmed kulutused koolile, tuleb siiski meeles pidada, et kõikide valda sisse registreeritud õpilaste pealt tuleb kohaliku omavalitsuse eelarvest maksta teistesse koolidesse pearahamaksu, mistõttu ei jää vallal just väga palju raha üle ning seega ei ole mõeldav, et suudaksime korvata koolitranspordi kulud kaugemale, kui geograafiliselt lähimal asuvasse gümnaasiumisse.

3) Kuna riik on oluliselt kärpinud omavalitsustele makstavaid maksutuluseid, siis on ka valla eelarve väiksem. Seetõttu tuleb teha mitmeid kärpeid ning rakendada kokkuhoiupoliitikat. Sellest tulenevalt kohustume hüvitama transpordikuluseid vaid geograafiliselt lähima gümnaasiumini.

4) Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse paragrahvi 9 lõige 2 kohaselt on Eesti Vabariigis kohustuslik vaid põhihariduse omandamine ning gümnaasium on seega vabatahtlik. Omavalitsus ei oma kohustust hüvitada vabatahtliku tegevusega

seotud kulutusi.

Aitäh."

Kohtunik kuulutab välja 40-minutilise vaheaja, misjärel teeb teatavaks kohtu otsuse.

Kohtunik:

"Mõlema poole argumendid on hästi põhjendatud ning väärivad tähelepanu. Kuid kohtu ülesanne on järgida seadust ning selle põhjal vastu võtta õiglane otsus. Kohus on otsustanud:

- 1) Kohalik omavalitsus ei arutanud enne gümnaasiumiosa sulgemist õpilastega võimalikke variante ning võttis otsuse vastu, rikkudes samal ajal Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §6 lõiget 1, mille kohaselt tuleb anda õpilasele võimalus oma haridustee kujundamisel kaasa rääkida ning jätta talle valikuvabadus;
- 2) Arvestades seda, et Maksimi saab käsitleda antud juhul kui haridusliku erivajadusega õpilast (§46, lg 2) ning koolitranspordi korraldust käsitlevat paragrahvi 49 lg 3, ning samal ajal arvestades, et kohaliku omavalitsuse ressursid on piiratud, on kohtu otsusega kohalik omavalitsus kohustatud hüvitama Maksimi transpordikulud lähima venekeelse gümnaasiumini.
- 3) Vald on kohustatud hüvitama kõigile sisseregistreeritud gümnaasistidele, kelle eelnev õppekeel on olnud vene keel ning kes olude sunnil on pidanud kooli vahetama, hüvitama transpordikulud lähima venekeelse gümnaasiumini.

Kuulutan kohtuistung lõppenuks."

12. klass
II auhinnaline koht
Õpihimulise koolipoisi kaasus

Richard Reiles, Tallinna Reaalkool
Juhendaja Kati Pino

Maksim on alaealine, seega on tal seadusest tulenevalt piiratud teovõime, mis tähendab, et hagi esitas ta vanema nõusolekuga. Esitatud hagi näol on tegemist halduskohtu pädevusse kuuluva vaidlusega. Vaidluse mõlemad osapooli kaitseb esindaja.

Maksimi esindaja kõne:

Lugupeetud kohus, minu klient Maksim taotles kohalikul omavalitsuselt (edaspidi KOV) rahalist toetust, et jätkata oma hariduse omandamist enda poolt eelistatud koolis käimiseks. Taotluse esitamise põhjus seisneb selles, et valla ainsa kooli, kus klient eelnevalt õppis, keskkooliosa suletakse KOV-i poolt ja seega peab noormees oma haridustee jätkamiseks valima uue kooli. Teise kooliga ning sinna liiklemisega kaasnevad suuremad väljaminekud, mida kõnealuse pere kahjuks ise katta ei suuda. KOV aga keeldus toetamast hariduse omandamist kliendi poolt valitud koolis. Sellega on aga rikutud põhiseaduse § 37 tulenevat õigust haridusele. Lisaks peab Eesti Vabariigi igas maakonnas olema tagatud keskhariduse omandamise võimalus. Põhiseadusest lähtuvalt peab riik ja KOV pidama ülal vajalikul arvul õppeasutusi, mida aga antud juhul pole suudetud teha.

KOV keeldus toetust maksmast, põhjendades otsust maksutulude vähenemisega ja kohustuste suurenemisega. Hoolimata sellest, peab KOV eelnevalt loetletud kohustusi täitma. KOV on praegu nõus hüvitama vaid geograafiliselt kõige lähemal asuvas koolis käimise transpordikulud. Ainult sellega piirdub KOV oma kohustuste täitmisel. Kuid lahkkelid tulevad sellest, et klient ei soovi lähimas gümnaasiumis haridust omandada sealse puuduliku haridustaseme tõttu, sest noormees soovib lõpetada gümnaasiumi heade tulemustega ning peale keskkooli asuda õppima Peterburi ülikooli. Samuti on takistuseks tõsiasi, et naabervalla kooli õppekeel on eesti keel. Kuna noormees on siiani omandanud haridust vene keeles, siis võiks olla KOV kohustus tagada tema haridustee lõpuniiviimine vene keeles.

Põhiseaduse § 37 lähtuvalt on igäühel õigus haridusele, kuid antud juhul minu kliendi õigusi piiratakse. Seetõttu vaidlustan KOV otsuse. Taotlen hagi rahuldamist ja toetuse väljamõistmist kliendi poolt eelistatud koolis käimiseks.

Kohaliku omavalitsuse esindaja kaitsekõne:

Lugupeetud kohus, KOV ei ole oma tegutsemisega rikkunud hageja põhiseaduse § 37 tulenevat õigust. KOV oli nõus hüvitama geograafiliselt kõige lähemal asuvas koolis, kus hageja saab oma haridusteed jätkata, käimise transpordikulud. Hageja elukohajärgseks kooliks on niisiis määratud naabervalla gümnaasium, on saadud nõusolek naabervalla kohalikult omavalitsuselt. Kaugemal asuvates koolides käimist ja kohalike õppeasutuste säilimist ei ole KOV-il rahaliselt võimalik toetada seoses riigi poolt KOV-i maksutulude kärpimisega ning kohustuste suurendamisega. Omavalitsusüksusel on täita palju erineva loomuga ülesandeid. Haridusega seotud ülesanded pole ainukesed. KOV-il on vaja korraldada ka sotsiaalteenuseid, kanalisatsiooni, heakorda ja palju muud, mis on üles loetletud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6. Vastavalt sellele peab KOV tagama nõutud ülesanded. Paratamatult ei ole piiratud ressursside korral muud teha, kui tuleb valikud langetada, olgu need siis kellegi suhtes kasulikud või vastupidiselt kahjulikud. Hageja kahjuks on praegune valik just selline, sest see mõjutab võimalikult väikest osa vallaelanikest, mis on KOV-i puhul oluline faktor otsuste vastuvõtmisel.

Hageja esindaja poolt viidatud põhiseaduse paragrahvi nõue on täidetud, hagejale on igati tagatud õigus haridusele. Lisaks on KOV täitnud ka haridusseaduse §4 nõudeid tagada koolikohustuse täitmine ja pidevõpe, sealjuures täidab seda jätkuvalt, sest kõnealuse kooli põhikooliosa säilitatakse, samuti on tagatud isiku võimalus omandada eestikeelne haridus. Maakonnas eksisteerib peale hageja kooli veel üks keskharidust pakkuv õppeasutus, nagu nõutud. Täpsustuseks ongi see kool eelpool mainitud naabervalla gümnaasium.

Kuna hagejal on omandamisel keskharidus, siis tähendab see seda, et tal on eelnevalt omandatud põhiharidus. Haridusseaduse § 8 tuginedes ei ole hageja pärast põhihariduse omandamist enam koolikohustuslik. Arvestades seda asjaolu ja põhinedes nimetatud seaduse paragrahvidele 8 ja 10 on tagatud hageja põhihariduse omandamine ning isik pole enam koolikohustuslik, seega võib jätkata haridusteed omal vabal valikul. KOV-il ei ole võimalik toetada eelnevalt nimetatud põhjustel hageja soovi õppida väljaspool KOV-i halduspiire (välja arvatud õppimine lähimas hagejale vajalikku haridustaset pakkavas õppeasutuses) ning vene õppekeele koolis.

Hageja kartus koolide erinevatest haridustasemetest on alusetu. Eesti territooriumil asuvates koolides jagatav haridus ei erine, sest riik kontrollib, et koolides täidetakse õppekava, mis on sealjuures kõigil sama tasemega haridusasutustel ühesugune. Seega ei erine Eesti territooriumil asuvad koolid üksteisest. „Head ja halba“ haridust andvate koolide idee tuleb ilmselt meediast. Meedia koostab perioodiliselt riigieksamite tulemuste põhjal koolide pingeridasid, kuid sealsed andmed ei kajasta koolide niinimetatud taset vaid õppeasutustes

hariduse omandanud õpilaste keskmist taset ning on seetõttu subjektiivne. Niisiis saab taoliste pingeridade põhjal aimu vaid keskmistest eksami sooritamistulemustest ja need ei peegelda iga õpilase individuaalset võimekust. Lõppude lõpuks olenevad õpilase tulemused, hinded tema enda isiklikust õpihimust ning motiveeritusest.

Eelpool väljatoodud põhjendustega taotlen hagi rahuldamata jätmist ning toetuse mitteväljamõistmist.

Halduskohtu otsus:

Halduskohus jätab hagi rahuldamata ning ei nõua kohalikult omavalitsuselt hageja poolt taotletud toetuse maksmist järgnevatel põhjustel:

- Põhiseadusest tulenev õigus haridusele on KOV-i poolt seadustes ettenähtud nõuete piires tagatud. On tagatud sama haridustasemega koolis õppimise võimalus, hariduse omandamine eesti keeles, kompenseeritakse transpordikulud. KOV võimaldab hagejal jätkata haridusteed naabervalla koolis, kusjuures naabervalla luba KOV-il eksisteerib. Niisiis on maakonnas peale hageja kooli veel üks keskharidust pakkuv õppeasutus, nagu seadus nõuab.
- Hagejale on küllaldaselt hästi tagatud võimalus jätkata hariduse omandamist naabervallas - hüvitatakse transpordikulud.
- Suuremaid toetusi, kui transpordikulud lähimasse gümnaasiumisse, ei ole mõistlik KOV-ilt nõuda, sest hageja pole enam koolikohustuslik isik, kuna isik on omandanud põhihariduse. KOV peab eeskätt tagama kõigi koolikohustuslike inimeste põhihariduse omandamise ning alles seejärel toetama muude haridustasemete omandamise võimalusi. Seda pole aga riigi praeguses majandusolukorras arusaadavatel põhjustel võimalik realiseerida.
- KOV ei ole kohustatud täitma hageja nõuet: toetada isiku venekeelset haridustaseme jätkamist, sest Eesti Vabariigi riigikeel on eesti keel ning ükski praegu kehtiv seadus ei nõua venekeelse õppekeelega koolides õppimise toetamist. Eestikeelne hariduseomandamine ei tohiks hagejale probleemi valmistada, kuna isik on eelnevalt õppinud eesti keelt.
- Hagejale väljapakutud õppesatuse tase ei erine hageja poolt eelistatud koolide tasemest. Riik kontrollib, et igas koolis täidetakse õppekava, mis on kõigil keskkoolidel samasugune, seega ei ole Eesti territooriumil asuvatel koolidel tasemevahet.

12. klass
III auhinnaline koht
Õpiahimulise koolipoisi kaasus

Laura Kaar, Tallinna Nõmme Gümnaasium
Juhendaja Indrek Riigor

Hageja Maksim Ivanovi tunnistus kaasuses nr 2:

Palun kohtul tühistada N. valla kohaliku omavalitsuse korraldus, millega keelduti minu vanematele korvamast kulutused, mis tekivad minu õppimisega mõnes Tallinna või Narva linna venekeelse õppekeele gümnaasiumis. Selline otsus rikub minu õigust saada haridust, mis on sätestatud põhiseaduse §-s 37.

Olen alates 1. klassist õppinud N. valla keskkoolis. Meie õppekeeleks on alati olnud vene keel. Eesti keelt olen ma võõrkeelena õppinud alates 1. klassist. Kuna olen alati olnud keskmisest parem õpilane, siis valdan ma eesti keelt suhtlustasandil piisavalt hästi oma elu korraldamiseks ja eestikeelsete kaaslastega suhtlemiseks, kuid eesti keel õppimiskeelena on raske. Kardan, et eesti keeles õppides ei saa ma piisavalt head haridust.

Meie kooli juhtkond teatas meile õppeaasta alguses, et N. valla vallavolikogu on otsustanud järgmisest aastast kooli keskkooli osa sulgeda ja meil tuleb gümnaasiumi viimase klassi läbimiseks leida endale teine kool. Samuti teatati meile, et vallavolikogu aitab korraldada meie siirdumist naabervalla gümnaasiumisse ning tasub transpordikulud kooli ja kodu vahel sõitmiseks. Probleem seisneb aga selles, et naabervalla gümnaasiumis toimub õppetöö eesti keeles.

Mina soovin peale gümnaasiumi lõpetamist edasi õppida filosoofiat Peterburi ülikoolis. Olen otsustanud Peterburi ülikooli kasuks seetõttu, et pean selle ülikooli taset filosoofia alal silmapaistvaks. Lisaks arvan, et filosoofia, kui teadusharu, rikastamisel Eestis on vene koolkonna käsitlestest ja kontaktidest kindlasti kasu. Peale õpingute lõpetamist kavatsen kodumaale tagasi tulla ja rakendada siin oma erialaseid teadmisi ja oskusi.

Selleks, et Peterburi ülikooli sisse saada, on mulle ülioluline õppida gümnaasiumi viimases klassis parimal võimalikul tasemel. Minu valitud ülikoolist ja erialast lähtuvalt pean oluliseks ka oma vene kultuuri ja kirjanduse alaste teadmiste süvendatud täiendamist. Olen veendunud, et suudaksin 12. klassi lõpetada ka eestikeelses koolis, kuid samavõrd veendunud olen ma, et eestikeelses koolis on vene kirjanduse, keele ja kultuuri õpetamise maht väiksem. Seetõttu pean ma

vajalikuks lõpetada gümnaasium mõnes Tallinna või Narva kõrge tasemega venekeelses gümnaasiumis. Minu esimene eelistus on minna õppima Tallinna. Selleks tuleks mul üürida seal korter. Lisaks tekivad kulutused transpordile kooli ja kodu vahet sõitmisel.

Narva venekeelses gümnaasiumis õppimine on minu teine eelistus. Saaksin sellisel juhul elada küll kodus, kuid kulutused transpordile oleksid ikkagi suuremad kui minu vanemad maksta suudavad.

Pöördusin N. valla vallavalitsuse poole taotlusega korvata minu kulutused korteri üürimisele ja transpordile Tallinnas õppimiseks või kui see võimalik ei ole, siis katta minu kulutused Narvas koolis käimiseks. N. valla vallavalitsus ütles mulle ära põhjendusega, et neil ei ole selleks raha ja nad on nõus maksma transpordi eest ainult naabervalla gümnaasiumisse ja tagasi. Mina ei ole niisuguse otsusega nõus, sest kardan, et see võib rikkuda minu unistuse saada sisse Peterburi ülikooli. Olen selle unistuse täitumise nimel näinud vaeva kogu oma keskkooli õpingute aja. Astusin N. valla keskkooli, sest tean, et selle kooli üldine tase koolide pingerea alusel on üle vabariigi keskmise. Olen erilise hoolega omandanud teadmisi ainetes, mis on filosoofia õppimiseks ja Peterburi ülikooli sisse astumiseks olulisemad.

Kostja N. valla vallavalitsuse esindaja selgitused kaasuses nr 2:

Kohalikul omavalitsusel on kohustus korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi (kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 2 lg 19). N. valla arengu üheks iseärasuseks on see, et elanikkond väheneb ja sellest tingituna õpilaste arv kohaliku kooli keskkooliastmes on pidevalt vähenenud ja eeldatavalt väheneb veelgi. See omakorda toob kaasa rahaliste vahendite vähenemise. N. valla vallavalitsus arutas tekkinud olukorda, linna rahalisi võimalusi ja arenguprognose ning tegi otsuse N. valla keskkooli keskkooli osa järgmisest õppeaastast sulgeda. Volikogu tegi koostööd naabervalla vallavalitsusega ning kõigile õpilastele on tagatud võimalus jätkata oma gümnaasiumiõpinguid sealses gümnaasiumis. N. valla vallavalitsus kompenseerib õpilaste transpordikulud.

Maksim Ivanov pöördus kohaliku omavalitsuse poole taotlusega kompenseerida tema vanemate kulutused korteri üürile ja transpordile mõnes Tallinna venekeelses gümnaasiumis õppimiseks. Tema teine ettepanek oli kompenseerida tema vanemate kulutused mõnes Narva venekeelses gümnaasiumis õppimiseks. Kohalik omavalitsus kaalus Maksim Ivanovi taotlust ja leidis, et ei ole õigustatud võtta valla pingelisele eelarvele lisakohustusi olukorras, kus Maksim Ivanovi võimalus saada gümnaasiumiharidust on tagatud. Kohalikul omavalitsusel lihtsalt ei ole selleks raha. Kuivõrd Maksim Ivanov on alates 1. klassist koolis õppinud

eesti keelt, siis on ta võimeline gümnaasiumi lõpetama naabervalla gümnaasiumi eestikeelse õppega klassis.

Kohtu otsus õpihimulise koolipoisi kaasuses:

Õpilane Maksim Ivanov valis oma keskkooliõpinguteks N. valla keskkooli õigustatud ootusega, et ta saab seal omandada keskhariduse talle sobival viisil, vormis ja kvaliteediga.

Lisaks on tal olnud õigustatud ootus õpirahule kogu oma keskkooliõpingute vältel. Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse § 3 kohaselt on lastekaitse põhimõtteks alati ja igal pool seada esikohale lapse huvid. See tähendab, et N. valla vallavolikogu pidi oma korralduse tegemisel põhjalikult ja sisuliselt kaaluma, kuidas tagada Maksim Ivanovi kui lapsealase õpilase, huvid saada parima võimaliku kvaliteediga haridust, mis võimaldaks temal realiseerida endale seatud eesmärged oma edasise elu korraldamisel. N. valla vallavolikogu kirjalikust otsusest ega volikogu esindaja istungil antud ütlustest ei tulene, et volikogu oleks otsuse tegemisel Maksim Ivanovi väljendatud huvidest lähtunud.

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 2 lg 3 kohaselt on hariduse eesmärk muuhulgas luua soodsad tingimused isiksuse, rahvusvähemuste ja Eesti ühiskonna kultuurielu arenguks maailmakultuuri kontekstis. Hariduse eesmärged omavalitsuse territooriumil viib ellu kohalik omavalitsus. Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava § 8 kohaselt on vene keel ja kirjandus kohustuslikud õppeained ainult koolis või klassis, kus eesti keelt õpitakse teise keelena ning õpe toimub osaliselt vene keeles. Seega ei arvestanud N. valla vallavolikogu oma korralduse tegemisel ka eelpool viidatud hariduse eesmärkidega.

Maksim Ivanov ei ole üheselt ja selgelt põhjendanud, miks soovib ta rohkem õppida mõnes Tallinnas asuvas vene gümnaasiumis kui Narvas. Usume, et hagejal on võimalik oma väljendatud eesmärged täita ka mõnes Narva linna vene õppekeelega gümnaasiumis. N. valla vallavolikogu kirjalikust otsusest ega volikogu esindaja istungil antud ütlustest ei selgu, et volikogu oleks oma otsuse tegemisel sisuliselt kaalunud Maksim Ivanovi transpordikulutuste hüvitamist Narvas koolis käimiseks lähtudes asjaolust, et tegemist on ajaliselt piiratud, ühele õppeaastale langeva lisakoormisega valla eelarvele. Samuti ei ole hinnatud selleks kuluda võivat summat. Seetõttu on väide nagu poleks vallal hageja transpordikulutuste hüvitamiseks vajalikke rahalisi vahendeid üldsõnaline ja sisutühi. Kohus kohustab N. valla vallavolikogu korvama Maksim Ivanovi transpordikulud Narva gümnaasiumis õppimas käimisele kogu tema 12. klassis õppimise aja vältel. Selleks, et tagada õpilase võimalus saada haridus, kohustab kohus N. valla vallavolikogu arutama hageja vanematega, kas perekonnale piisab

sõidukulude tagantjärgi hüvitamisest või on selleks vaja omavalitsuse poolset ettemaksu, kuukaardi soetamist või muul viisil rahalist tuge enne iga kalendrikuu algust. Kohus peab vajalikuks märkida, et lõpetada tuleb kogu riigis levinud seaduste üldine ja formaalne jälgimine. Sellist nähtust nimetab ajakirjandus ja rahvas JOKK-skeemiks. Selle asemel peavad otsustajad hakkama iga inimese individuaalsust hindavalt ja sisuliselt kehtivaid seadusi täitma.

Žürii eripreemia probleemi isikupärase, leidliku ja väärtuspõhise käsitus eest
Õpihimulise koolipoisi kaasus

Timmu Tollimägi, Jaan Poska Gümnaasium
Juhendaja Sirje Allik

Maksimi esindaja:

Minu seisukohad selgitamaks, miks Maksim väärrib toetust õppimaks Narvas või Tallinnas. Põhjuseks on Maksimi tahe ja kasulik investering ühiskonnale.

Tahe

Maksim on pärit vaesest perest. Pere sissetulekud on väikesed, tagades vaid miinimaalse elatustaseme pere liikmetele. Hoolimata madalast sotsiaalsest staatusest on Maksimil küllaga tahtmist ja pealehakkamist, et elus edasi jõuda. Tal on kindel plaan minna Peterburi Ülikooli õppima filosoofiat. Kahjuks piiravad Maksimi võimalust oma plaani teostada mitmed probleemid. Selleks, et saada ülikooli minekuks korralik ettevalmistus, tuleks tal kindlasti lõpetada kool vene keeles, paraku vastav kool kohalikus vallas likvideeritakse. Talle pakutakse võimalust lõpetada õpinguid naabervalla eestikeelses koolis. Põhjus, miks ta ei saa naaberkoolis hästi käia on nimelt see, et ta on pärit vene keelt kõnelevast perest. Olles õppinud 11 aastat vene keeles, on tal väga raske jätkata õpinguid lõpuklassis eesti keeles. Kas siin pole mitte tegemist riigivõimu poolse omavoliga, mille eest kaitset rõhutab meie põhiseaduse § 13? Riik kaotab ära õppeasutuse ja sunnib õpilasi minema õppima teise kooli. Ta tagab küll hariduse omandamise võimalikkuse, kuid siinkohal tekib keelebarjäär, mis teeb õppimise raskeks. Põhikooli jooksul peaks vene koolis õppinud õpilane oskama puhtalt eesti keelt. Uuringud näitavad aga, et põhikooli lõpetanud ei saa hakkama isegi 60%-lise eestikeelse õppekavaga. Nüüd sunnime üht õpilast 12.-s, lõpuklassis ümber kohanema eestikeelsele õppele. Teoorias peaks see olema võimalik. Tegelikkus on siiski veidi erinev. Maksimile pole pakutud piisavat tugevat haridust, et ta tuleks toime eesti keeles õppekeskkonnas. See on riigi möödalaskmine. Pole tema süü, et talle pole võimaldatud piisavat haridust. Pikema aja jooksul oleks võimalik antud olukorraga kohaneda, kuid kuna Maksim läheb viimasesse klassi, siis temal lihtsalt pole aega harjumiseks. Enamgi veel, kui Maksim läheks naabervalla eestikeelsesse kooli, on väike tõenäosus, et ka pingutav õpilane head haridust saab. Maksimi hirmutab see, et temale pakutud koolis ei ole õppetingimused kõige paremad, mille tõestuseks on keskmisest halvemad riigieksamite tulemused. Nõrga õppega koolist on väga raske edasi õppima minna ning tahtejõulisel Maksimil teeb see olukorra vägagi keeruliseks. Võimalus ülikoolis õpinguid jätkata kahaneb märgatavalt. Kas seeläbi on moraalne noorelt inimeselt ära võtta võimalus saada vääritud haridust? Mina usun, et mitte. „*Perekond rahva püsimise*

ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all“ on öeldud põhiseaduse §27-s. Siinkohal pöördungi riigi poole, et ta kaitseks perekonda ning võimaldaks sellel, kui ühiskonna alustalal jätkusuutlikult eksisteerida. Perekond on kohustatud oma abivajajast liiget aitama ja tema eest hoolitsema, kuid kui pere ise pole selleks võimeline, siis on riigi kohus appi tulla. Riik väärtustab perekonda, kuna see tagab kvaliteetsema elukeskkonna lastele ja on psüühiliseks toeks kõigile pereliikmetele. Nende väärtuste pärast ongi riik võtnud endale kohustuse perekondi kaitsta, mida hetkel taotleme. Praegune haridusküsimus on katsumuseks perekonnale ning vajab lahendamist, sest hea haridus tasub ennast tulevikus igati ära.

Kasulik investering

Kõigepealt küsin, miks annab riik tasuta kooliharidust? Selleks et tagada riigi jätkusuutlikkus ja kuna see toob hiljem kaasa suurt kasu. Põhiseaduse §37 lõigus 2 on rõhutatud, et riik ja kohalikud omavalitsused peavad ülal pidama vajalikul arvul õppeasutusi. Antud olukorras pole see nõue täidetud. Omavalitsus pakub küll transporti lähimal asuvasse kooli, kuid nagu eelpool mainitud, on see omavoli Maksimi suguse erandi suhtes, kellele tehakse hariduse omandamine äärmiselt keeruliseks. Seda peaksime parandama, sest haritud inimesed viivad me elu edasi ning riik peab tagama nende pideva juurdekasvu. Seepärast võimaldataksegi Eestis lastel omandada tasuta haridust. Kui noorel õpilasel on potentsiaali õppida ka ülikoolis, tagab riik ka seal tasuta õppekoha. Selleks on vaja saavutada piisavalt head õppetulemused, näitamaks oma väärtust. Praeguses olukorras jääb aga õppeedukus mitte nagu tavaliselt juhtub, õpilase, vaid kooli taha. Ebaloomulik keelekeskkond ja varasemalt mainitud kehvad õppetingimused piiravad edasi õppima minemist. Maksim soovib käia paremas koolis, kus antakse parimat võimalikku haridust talle omases keeles. Seal saaks ta rakendada oma tahet ja edukalt hiljem edasi õppima minna. See väike kulutus, mis tehakse ühe inimese tuleviku edendamiseks on kaduvväike. Tulevikus saame aga vastu ühe hästi haritud inimese, mis tõstab tervikuna meie rahva väärtust. Kõik võidavad sellest.

Kohaliku omavalitsuse seisukohad:

Ümberlüke:

Väga tore, et poisil on tahet ja pealehakkamist. Siiski ei usu me, et Maksimi toetamine ennast ära tasub. Kui poisil tõesti on nii palju tahtmist ja pealehakkamist, siis on ta kindlasti suuteline hakkama saama ka keerulistes tingimustes. Tavaliselt üliandekad lapsed on koolis antavast haridusest ees ja käivad seal pigem juba õpitud teadmisi kinnitamas. Piisava tahtmisega saab ülikooli õppima minna ükskõik, millisest koolist (õppekavad on ju koolidel samad). Ning kui juhtub nii, et Maksim ei saa ülikooli, siis polnud ta lihtsalt

piisavalt nutikas. See võib aga omakorda olla kasulik, kuna meil on liiga palju kõrgharidusega inimesi. See, et Maksim ka ülikooli läheb, ei tähenda automaatset õnnestumist. Meil pole midagi peale hakata kõigi kõrgharitutega. Vastselt kõrghariduse omandanud inimesed on väga suurel määral töötud ning neil pole midagi oma eluga peale hakata. Neil on küll paber, et nad on õppinud seda ja seda, kuid nad ei oska tegelikult suurt midagi. Pole just suur protsent ülikooli lõpetanuid, kes hakkab tööle oma erialal. Ning kui praegusel momendil Maksim sinna ei saa, ei lõppe maailm veel ära, sest tavalisi töönimesi on ka vaja. Kõik ei saagi olla tipus. Selline kulutus ei tasu end ära. Mis puudub omavolisse ja inimõiguste rikkumisse, siis ei ole me sellega nõus. Me võimaldame koolihariduse omandamist. Tõsi küll, mitte meie oma koolis, kuid siiski on see tagatud naabervallas ja sinna transport on meie poolt tasutud. Antud olukorras ei tundu pere küll eriti ohustatud olevat. Kindlasti tuleb seda kaitsta, kui vaja, kuid praegu pole see nii.

Kohaliku Omavalitsuse poolt täidetavad ülesanded

Peab mainima, et viimastel aastatel on meie eelarvet tublisti kärbitud. Ots otsaga tuleb kuidagi kokku tulla ning raha ei saa kulutada mitte millegi peale selle, mis pole tunnustatud hädavajalikuks. Siit tulenevalt ütleksin, et isegi kui me suuremas osas pooldaksime Maksimi toetamist, siis puht finantsiliselt osutub see võimatuks/ebapraktiliseks. Eelarve kisub juba niigi negatiivseks ja talv (lumekoristus) võib osutada vägagi kulukaks. Lumetõrjeks peab alati veidi raha jätma. Kui me aga praegu raha ära anname, siis jääks lihtsalt osa teid lahti lükkamata ja me jääksime oma kohustustega hätta. Sama hädatarvilikud on ka kõik teised planeeritud rahad. Seetõttu sulgesimegi oma valla kooli, kuna seal käis nii vähe õpilasi, et kooli ülalpidamine ei tasunud end ära. Lihtsam ja soodsam on tagada transport lähemal asuvasse naabervalla kooli. Majanduslike raskuste tõttu peame kurbusega tõdema, et meil pole võimalik Maksimi aidata.

Kohtunik

Tegin oma otsuse kaaludes mõlema poole argumente. Sulgedes kooli käitub omavalitsus vastavalt oma võimalustele, mille heastamiseks tagab ta aga lähimasse kooli transpordi. Samas jääb küsimus keelebarjäärist. Nii pika aja jooksul peaksid õpilased omandama hea eesti keele oskuse, piisava, et hakkama saada eestikeelses õppekeskkonnas. Kuid see on siiski vaid ilus unistus ja õpilastele pole tagatud seesugune haridus. Maksim on tõesti erand praegusel juhul, sest tal pole aega ümber kohaneda, sest teda viiakse üle lõpuklassis, kus sisuliselt pole enam aega ümber harjuda. 11 aastat õppis ta vene keeles ja nüüd peab järsku seda muutma. Siinkohal toetan Maksimi esindaja seisukohti, sest reaalsusega on raske toime tulla ning eestikeelses koolis ei saaks ta kuigi hästi hakkama. Muidugi on ka teine oluline punkt. Kas vallal on selle jaoks raha?

Omavalitsus ütles, et raha on minimaalselt ja ei rahastata mitte midagi, mida pole kuulutatud absoluutselt vajalikuks. Maksimi esindaja aga väitis, et tulevikus toob see kaasa hulganisti kasu ning kindlasti tuleb nii tähtsasse asja investeerida. Ta mainis veel ka perekonna säilimist ning riigi kohust toetada seda ühiskonna alustala. Ma mõistan mõlema poole argumente. Kuid mõjukamaks osutusid siiski Maksimi esindaja omad. Kuna Maksim on erand, siis ei tohiks omavalitsusel ületamatuks osutada ühe õpilase transpordikulude kompenseerimine. Selleks tuleb rahalised vahendid leida reservfondist või ka valitsemiskuludest.